

Kide

Lapin
yliopiston
yhteisölehti
7 • 2005

**Tutkimuksen
tulokset esille**

8 **Suvi Ronkainen,**
Vaikuttavaa tutkimusta?

22 **Olli Tiuraniemi,** Julkaisutoiminta uuteen kuosiin

24 **Eveliina Olsson,**
Tutkija Marjo Laukkanen – Selkeäkielisyysden puolestapuhuja

- 12 **Juha Karhu,** Tekijyys tieteessä
14 **Mika Luoma-aho,** Wikeistä virikettä opetukseen ja tutkimukseen
16 **Reino Lipponen,** Tutkimustulokset kaikkien saataville
17 **Liisa Kurppa,** Pohjoisen tutkimukselle enemmän julkista näkyvyyttä
18 **Liisa Hallikainen,** Arvioinnin työkalut arvioinnin alla
20 **Rainer Salosensaari,** Paljon viitattu tutkimus = huippututkimus?
26 **Sari Väyrynen,** Joulun illuusiosta ikimuistoinen

- 4 **Pohjoisen puolesta**
7 **Pääkirjoitus,** Reino Lipponen & Liisa Kurppa
28 **Kolumni,** Timo Airaksinen
29 **Alumnin uraikkuna,** Sini Mattila
30 **Väitökset**
33 **Opin polulla,** Sanna Kopra
34 **Lyhyesti**
42 **Hiutaleita,** Aini Linjakumpu

Joulukuu/2005

Tieteellinen julkaiseminen on murroksessa. Perinteisten julkaisujen rinnalle on nousemassa uusia julkaisutapoja, joissa korostuvat tutkimustulosten avoimuus ja saatavuus. Myös vaatimus tutkimuksen vaikuttavuudesta velvoittaa popularisoimaan tutkimuksen tuloksia. Tässä Kide-lehdessä pohditaan tutkimustiedon välittämistä suurelle yleisölle ja muille tutkijoille mm. kirjaston näkökulmasta.

Kannen kuva: Arto Liiti

Erilaisiin aktiviteetteihin perustuvaa joulumatkailutuotetta voidaan syventää kokonaisvaltaiseksi joulusaduksi ja illuusioksi joulutarinoiden avulla. Näyttelijä Hannu-Pekka Björkman Kom-teatterista ja ohjaaja Juha Wuolijoki Snapper Films Oy:stä uskovat, että teatterin ja elokuvan opeista voi olla hyötyä jouluilluusion luomisessa. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää yksityiskohtiin, esiintyjien improvisointitaitoihin sekä ilmaisen pienuuteen.

Matkalla jouluilluusioon, s. 26–27

“

Tutkimuksen työkaluna verkkoa käytetään vielä tänäkin päivänä aivan liian vähän. Yleisin akateemisen verkkoyhteistyön muoto on edelleenkin sähköpostissa edestakaisin liikkuvat erinimiset Word-tiedostot. Työkalu on kuitenkin kehittynyt paljon viime vuosien aikana. Otan esimerkiksi MediaWikin. – Wikiä voidaan pitää yhtenä Internetin “tappajasovelluksista”: se on mullistanut verkkojulkaisun ja luonut uudenlaisia tapoja tehdä työtä tai harrastaa verkossa, kenelle tahansa.

Mika Luoma-aho

TOIMITUS

Päätoimittaja

Olli Tiuraniemi
puh. (016) 341 2230, gsm. 0400 695 418
fax. (016) 341 2207,
e-mail: Olli.Tiuraniemi@ulapland.fi

Tiedottaja

Sari Väyrynen
puh. (016) 341 2217, gsm. 040 571 1960
fax. (016) 341 2207,
e-mail: Sari.Vayrynen@ulapland.fi

Ulkoasu ja taitto

Niina Huuskonen
puh (016) 341 3247, gsm 040 740 2237
fax. (016) 341 2207,
e-mail: Niina.Huuskonen@ulapland.fi

Valokuvat

Arto Liiti

Avustaja

Eveliina Olsson

JULKAISIJA

Lapin yliopisto/Viestintä
PL 122, 96101 ROVANIEMI
tiedotus@ulapland.fi

ILMOITUKSET

Ilmoitusvaraukset, tilaukset ja osoitteenmuutokset

Leila Tauriainen,
puh. (016) 341 2250,
fax. (016) 341 2207,
e-mail: tiedotus@ulapland.fi

Ilmoituskoot

Takakansi
170 x 200 mm
Sisäsivut
Kokosivu 170 x 220 mm
Puolisivua, vaaka 170 x 110 mm
Puolisivua, pysty 85 x 220 mm

Seuraava Lapin yliopiston Kide ilmestyy helmikuussa 2006.

Painos: 3600 kpl
Painopaikka: Oy Sevenprint Ltd,
Rovaniemi 2005

ISSN 0787-0965

<http://www.ulapland.fi/kide>

Surffailevat poromiehet

Tietotekniikka on tullut 2000-luvulla osaksi myös poromiesten arkipäivää. Poromiesten oma www-sivusto perustettiin vuonna 2000. Vuonna 2004 uudistetuilta sivuilta löytyy poromiesten käyttöön mm. sähköinen porojen korvamerkkijärjestelmä, porokoiratietokanta ja kustannuslaskentaohjelma.

Lisäksi sivuilta löytyy runsaasti poromiesten arkipäivään liittyviä käytännön tietoja ja ohjeita, esimerkiksi kuinka poron ruhon eri osat tulee hinnoitella ja kuinka valmistaa porosta herkullisia ruokia. Netin kautta poromiehillä on mahdollisuus myydä poronlihaa suoraan ostajille sekä myydä poroa myös elävänä matkailuyrittäjinä. Matkailun parissa poronhoitoalueella toimii yli sata poroperhettä.

Poromiesten kotisivuilla käy kuukaudessa runsas neljä tuhatta vierailijaa yli kolmestakymmenestä eri maasta. Sivusto on luettavissa kahdeksalla eri kielellä.

Atk-palveluita on kehitetty poromiehillä vuosina 1999–2006 yhteensä kahdeksalla kehittämishankkeella. Rahaa kehittämiseen on kulunut noin 1,5 miljoonaa euroa.

Suomen poronhoitoalueen pinta-ala on kolmannes Suomen pinta-alasta. Poronomistajia Suomessa on noin viisituhatta. Porotaloutta harjoittaa päätoimisesti noin 850 perhettä. Merkittävä sivuelinkeino porotalous on reilulle viidellesadalle perheelle.

Poronet-sivusto: www.paliskunnat.fi

Pohjoisen puolesta -palstalla esitellään ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä. Ehdotuksia aiheista: olli.tiuraniemi@ulapland.fi

Tutkimustarpeita porotalouden näkökulmasta

Porotalouteen liittyvä tutkimus on ollut perinteisesti luonnontiede- ja taloustieteiden tutkimusta. Vasta viime vuosina yhteiskunta- ja taloustieteet ovat tehneet läpimurron ja on alettu puhua poronhoidon tutkimuksesta. Pelin avaajina ovat olleet mm. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos ja Lapin yliopiston Arktinen keskus. Poikkitieteellisen tutkimuksen tarve on edelleen huutava.

Ketä kiinnostaisi tutkia poron arvoa Lapin matkailun imagotekijänä? Kuka olisi kiinnostunut pähkäilemään poronhoidon sosiaalista kestävyyttä? Poro on, pysyy ja pitää Lappia lämpimänä. Kuka miettisi asioita poron silmin? Miten muiden maankäyttäjien toimet vaikuttavat poroon? Kuka kertoo ensimmäisenä ilmaston muuttumisen vaikutuksista porotaloudelle, kuka kertoo taloudellisista eroista eri poronhoitotapojen välillä, kuka eroista Suomen, Ruotsin ja Norjan porotalouden välillä?

Aiheita riittää, mutta varsin vähäistä on ollut etenkin yhteiskuntatieteellinen tutkimus tästä Lapin vanhimmasta elinkeinosta. Joskus tuntuu siltä, että opiskelijat suorittavat tutkintonsa Lapissa näkemättä poroakaan. Olisiko Helsingissä mahdollista valmistua tutustumatta Suomenlinnaan, Ullanlinnaan tai vanhaan kaupunkikulttuuriin? Jään miettimään, miten porot ja tutkijat tapaisivat toisiaan useammin?

Matti Särkelä
Toimistopäällikkö
Paliskuntain yhdistys

Joulupukki koulunpenkillä

Joulupukin on sanottu olevan Suomen matkailun ikoni. Nyt ikoni on istunut koulunpenkille, kun Joulupukkia ja hänen apulaisiaan koulutetaan Ammattimaisten Jouluesiintyjien Mestarikurssilla. Tänä vuonna Joulupukki on istunut koulunpenkillä kuukauden päivät ja kahtena tulevana vuonna edessä on vielä 45 koulupäivää. Mestarikurssille osallistuu 19 kokenutta joulun ja matkailun ammattilaista.

Mestarikurssin koordinaattori, koulutuspäällikkö *Tarja Tammia* Lapin yliopistosta kertoo, että ammattimaisten jouluesiintyjien tulee toimia laatu mielessään.

– Jouluesiintyjien elanto tulee joulun sadunomaisuudesta, jota ei saa rikkoa. Siksi kurssilla kohennetaan Joulupukin käytännön kielitaitoa ja esiintymistaitoa sekä luodaan yhteiset pelisäännöt siitä, mitä Joulupukin tulee hallita ja miten pitää toimia. Pelisäännöt varmistavat myös sen, että jouluesiintyjän tilaava matkailuyritys tietää tilatessaan, mitä saa, Tammia kertoo.

Joulupukki tekee myös opintomatkoja Eurooppaan, Kaukoitään ja Venäjälle, sillä Suomen ja Lapin lähettilään tulee tuntea asiakkaidensa kulttuuritaustat.

Joulupukki on itse ollut tyytyväinen oppiin.

– Kyllä näin vanhakin vielä oppii, vaikka sananlasku toista väittäikin, Joulupukki naurahtaa.

Sari Väyrynen

Lappia ranskalaisille?

Lappilaiselle ja ranskalaiselle liike-elämälle annettiin tilaisuus tiivistää yhteistyötään yliopistolla joulukuun alussa järjestetyssä Ranska-päivässä.

– Paikallisten yrittäjien sekä tuotteitaan esitelleiden ranskalaisten toimijoiden kiinnostus toisiinsa heräsi, mikä olikin päivän tavoite, iloitsee tapahtuman järjestäneen tiimin vetäjä *Papa Amadou Camara*.

Samalla Ranska tuli tutuksi tapahtumassa vierailleelle yleisölle. Seuraavaksi olisikin lappilaisten vuoro esittäytyä ranskalaisille ja osaltaan jatkaa jo keskiajalla alkanutta ranskalais-suomalaista talous- ja kulttuuriyhteistyötä.

Lapin ylioppilasteatteri juhlii

Lapin ylioppilasteatterissa on harrastettu näyttämötaidetta jo 25 vuoden ajan. Juhlavuoden kunniaksi teatterin ohjelmistossa on tavallista enemmän esityksiä. Näytelmät ovat vaihdelleet Hiiriä ja Ihmisiä -klassikosta satiirisen Juhlat-näytelmän arkipäivän kauhuun.

– Toimimme aktiivisin harrastelijavoimin, mikä mahdollistaa uskaliaan ja kokeilevan ohjelmatarjonnan. Ylioppilasteatteri onkin vakiinnuttanut paikkansa pohjoisessa monipuolisen kulttuurin tarjoajana. Hienointa vuodessa on kuitenkin se, että uusia teatteriharrastajia on tullut toimintaan mukaan myös yliopiston ulkopuolelta, ylioppilasteatterin varapuheenjohtaja *Mikko Lipponen* kertoo.

Liikkeen kaappausta ja kolmiulotteisuutta

Anssi Korpela, Lapland Studion animaattori, kaappaa liikettä. Studion liikkeenkaappausjärjestelmällä voidaan tallentaa oikeiden näyttelijöiden liikettä animaation pohjaksi. Näin animaatiohahmon liikkeistä saadaan luonnollisia.

Lapland Studio tekee kansainvälisen tason kolmiulotteista animaatiota pohjoisessa. Studio pystyy teknisesti samantasoiseen animaatioon kuin elokuvassa Shrek 2. Tieto- ja viestintäalan digitaalinen sisällöntuotanto tuo Anssi Korpelan mielestä paljon mahdollisuuksia pohjoiseen.

– Lapissa koulutetun erikoisosaamisen ei tarvitse virrata täältä pois, sillä digitaalinen sisällöntuotanto ei ole paikkaan sidottua. Yritykset voivat luoda asiakassuhteita mistäpäin tahansa.

Kolmiulotteista animaatiota näkee mainoksissa, elokuvissa ja Internetissä. Erityisesti peliteollisuus on nopeasti kehittyvä digitaalisen sisällöntuotannon ala.

– Venäjällä on paljon potentiaalia etenkin pelituotannossa. Itänaapurista löytyy niin huippuosaamista, pääomaa kuin uutta asiakaskuntaakin, mitä pohjoisten yritysten kannattaa hyödyntää.

Korpela näkee pohjoisen sijainnin eduksi yritystoiminnalle.

– Täällä hyviä ideoita saa kehitellä rauhassa, kuitenkin ilman huolta pimentoon jäämisestä. Ovet ovat auki Eurooppaan, ja siitä mihin vaan, Korpela innoittaa.

Eleni Mizaras

Tieteellinen julkaiseminen **murroksessa**

Murros lienee lievä ilmaisu kuvaamaan tiedejulkaisemisessa tapahtuvia muutoksia.

Digitaalinen muutos koskee sekä digitaalisina syntyviä julkaisuja että massiivisena vyöryvää julkaisujen takautuvaa digitointia. Painettujen julkaisujen kautta seuraa hybridikausi, jolloin materiaaleja julkaistaan rinnakkain painatussa ja digitaalisessa muodossa. Tämä johtaa lopulta digikauteen.

Tulevaa kehitystä arvioidaan British Librarin tutkimuksessa *Publishing output to 2020*. Painettu kirja ei ole heti häviämässä. Vuoteen 2020 mennessä ainoastaan sähköisessä muodossa olevien uutuuskirjojen määrä olisi vain 40 %. Rinnakkainen hybridijulkaiseminen kasvaisi toisaalta niin, että vain paperimuodossa olisi tuolloin 12 % uutuuskirjoista.

Kirjastot ovat hallinneet sähköistä aineistoa kymmenkunta vuotta. Tieteellisten lehtien ja hakuteosten jälkeen tulivat tavallisetkin kirjat digitaaliseen jakeluun. Vuosi 2005 on oikeastaan ollut e-kirjan saapumisvuosi Lapin yliopistossa, sillä kuluvan vuoden alussa kirjasto sai käyttöoikeudet ensimmäisiin sähköisiin kirjoihin. Digitaalisen uuskirjatuotannon rinnalla kirjoja digitoidaan paljon takautuvasti. Suuret yhtiöt muodostavat kansainvälisiä

liittoutumia ja verkostoja tarjoten kirjojen hakupalveluja ja entistä enemmän myös kokonaan sähköisesti luettavia kirjoja. Kustantajien kirjojen ohella pyritään digitoimaan myös kirjastojen kirjat, koska kirjastoista löytyy valtaosa loppuunmyytyistä kirjoista.

Hakukonejätti *Google* on ottanut aggressiivisimman roolin kirjastokokoelmien digitoinnissa. Yhtiö tavoittelee yliopistokirjastoista useiden miljoonien kirjojen takautuvaa digitointia. Tekijänoikeuslainsäädäntöä jouduttaneen soveltamaan tällöin ainakin Yhdysvalloissa. Yhtiön kilpailijat ovat muodostaneet entistä suurempia liittoutumia kirjastojen kirjojen skannaamiseen. EU puolestaan rahoittaa eurooppalaisen kulttuuriperinnön digitoimista mittavilla hankkeillaan ensi vuodesta alkaen. Suomen kansalliskirjastollakin on oma Pelasta kirja -hankkeensa.

Digitaalisen kumouksen ohella artikkelipohjainen julkaiseminen laajenee entisestään tieteellisessä julkaisemisessa. Artikkelien julkaiseminen on monografoita nopeampaa ja edullisempaa. Referee-lehtien artikkelit ovat tulossa yliopistojen europohjaisiin tulostulostareihin. Siteeratuksi tuleminen siis korostuu. Perinteisten kaupallisten tiedelehtien rinnalle on nousemassa uusia julkaisutapoja, jotka korostavat erityisesti julkisrahoitteisen tutkimuksen tulosten avointa saatavuutta ja tutkijoiden näkyvyyttä. Tieteellisen tutkimuksen vaikuttavuus nähdään olevan yhteydessä myös tutkimustulosten saatavuuteen ja esittämiseen helpostikin ymmärrettävässä muodossa.

Opetusministeriö kannustaa yliopistoja omien avointen julkaisuarkistojen perustamiseen sekä tutkijoidensa julkaisujen ja niiden rinnakkaiskopioiden verkkojakeluun. Lapin yliopiston tutkijoiden julkaisujen tunnettuus, hyvä saatavuus ja laaja, kansainvälinen näkyvyys tietoverkkojen kautta onkin kampanuksen omien päätösten ja toimien takana.

Reino Lipponen
Lapin yliopiston kirjaston johtaja

Liisa Kurppa
Arktisen keskuksen tietopalvelupäällikkö

Pääkirjoitus
Reino Lipponen ja
Liisa Kurppa

Yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimukselta vaaditaan yhä äänekkäämmin yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Vaikuttavuudesta, tutkimuksen sosiaalisesta merkityksestä tai tiedon sovellettavuudesta on tullut tieteellisen tutkimuksen ”kolmannen tehtävän” mitta. Samalla kyse on myös tiedepoliittisesta retoriikasta. Yksinkertaisimmillaan se ymmärtää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden liiketaloudellisena tuotteistettavuutena ja teollisuuden hyötynä: metallin, paperin ja viennin tehostamisena.

Suvi Ronkainen

Vaikuttavaa tutkimusta?

On varsin todennäköistä, että myös yhteiskuntaa ja kulttuuria koskeva tieto vaikuttaa jo osana metallia, paperia ja vientiä. Esimerkiksi metsäteollisuuden brändiä rakennettiin suomalaisella kulttuurilla, ja empiirisen tutkimuksen metodit ovat arkea liiketaloudellisessa suunnittelussa.

Mutta tähän tutkimuksen vaikuttavuus ei kuitenkaan typisty. Yhteiskuntatieteellisen ja kulttuurin tutkimuksen merkitys on laajempaa ja syvempää: tutkimusten avaamat ajattelu- ja puhutavat tulevat osaksi yhteiskuntaa, sen toimintaa ja kulttuuria. Tutkimus tekee meidän elämäämme tässä yhteiskunnassa ja kulttuurissa entistä täydemmäksi sekä sitoo meitä kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Parhaimmillaan toimijuus eli yhteiskunnan jäsenten mahdollisuus valita erilaisten politiikkojen, ideologioiden tai arvojen välillä vahvistuu.

Yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimus ylläpitää jatkuvuutta ja yhteenkuuluvuutta sekä tuottaa muutosta. Tämänkaltaiseen kaksoisrooliin viittaa *Jorma Sipilä* Suomen tieteen tila ja taso -julkaisun puheenvuorossaan (2003). Hän väittää, että ”neuvostojärjestelmän perustavanlaatuisen epäonnistuminen johtui oleelliselta osin siitä, ettei välitetty eikä uskallettu tutkia omaa yhteiskuntaa eikä ihmistä yhteiskunnallisena toimijana – eikä varsinkaan kuunnella niitä koskevaan kritiikkiä. – – Vaikka monien

alojen tutkimus oli erittäin korkeatasoista ja politiikka korosti teknologian ja talouden kehittämisen ensisijaisuutta, systeemi romahti”.

Sovellettava tutkimus vaikuttaa

Yleisesti tutkimuksen vaikuttavuudesta puhuttaessa erotellaan tieteellinen ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Tieteellinen vaikuttavuus arvioi tutkimustuloksia suhteessa aiempaan tieteelliseen tietoon, sen uutuusarvoa, tärkeyttä, hedelmällisyyttä ja pätevyyttä. Tämänkaltaisen arviointi on rakennettu tieteen tekemiseen sisään monin eri tavoin, ja se on osa luontevaa tutkimuskulttuuria. Sen sijaan yhteiskunnallinen vaikuttavuus on hankalampi tehtävä. Projektiarviointien maailmasta tulevat sanastot ja mittarit eivät kerro, millaista vaikuttavuutta tutkimukselta halutaan.

Sovellettavuus tarkoittaa tutkimustulosten soveltamismahdollisuuksia käytännössä. Tieteellinen tutkimus irrottaa tyypillisesti tutkimuksen tulokset aineiston tai tutkimusympäristön erityisistä piirteistä ja kertoo aiheesta yleisellä tasolla. Tutkimuksen sovellettavuus onkin yhtä käytäntöä tai kontekstia laajempaa. Mutta samalla tiedon soveltaminen tiettyyn tarpeeseen vaatii soveltajalta kykyä kääntää tutkimustieto osaksi tarkasteltavaa tilannetta. Tut-

Yhteiskunnallisesti vaikuttava tutkimus ei ole aina sitä, mistä pidetään tai minkä käyttäjät ottavat vastaan riemuiten. Joskus tiedon mahdollisuuden ja sen vastaanoton välillä on sukupolvien kuilu. Ei liene sattumaa, että vuoden 1918 tapahtumista tehty tutkimus on laajassa mielessä ollut mahdollinen vasta viime vuosikymmeninä.

kimukselta voikin odottaa sovellettavuuden helpottamista ja osoittamista, mikä ei olekaan yhteiskuntatieteelliselle ja kulttuurin tutkimukselle mahdotonta. Sovellettavuus perustuu tutkimusaiheeseen ja tutkimusasetelman avaamiin mahdollisuuksiin. Sitä edesauttaa auki kirjoitettu käsitys siitä, mitä tiedolla voi tehdä sekä käsitys siitä, mihin ilmiökenttään tutkimuksen tulokset sopivat ja ketkä ovat mahdollisia soveltajia.

Hyödyllisyys ei ole tutkimukselle vierasta

Tieteellisen tutkimuksen hyöty ja sovellettavuus nivoutuvat toisiinsa. Hyöty vaatii kysymään, kuka hyötyy ja kenen käyttöön tutkimustulokset suunnataan. Hyöty vaatii myös miettimään käytäntöjä, joita hyödytetään. Koska tieteellinen tutkimus hyödyttää aina tuottamansa tiedon kautta, tutkimuksen hyötyä osoittaa myös se, että tutkimus pystyy avaamaan tietoon nivoutuvan näkökulman ja tavoitteen. Siksi hyötyä pitäisikin katsoa tutkimuksen tiedonlajin kannalta. Jos tavoitteena on esimerkiksi antaa ääni jollekin ryhmälle, hyötyä on tutkimuksen onnistuminen tässä tehtävässä.

Hyödyn ajatus ei kuitenkaan ole ongelmaton, sillä se sisältää ajatuksen siitä, että tutkimus sitoutuu hyödyttämään jotakin: kyse on valinnasta, jonka taustalla ovat arvot. Mitä konkreettisempaa hyötyä tavoitellaan, sitä selkeämmäksi valinta ja arvottaminen käyvät. Käytännössä kyse on tällöin tieteellisen tutkimuksen ja yhteiskuntapolitiikan kietoutumisesta toisiinsa.

Sekä humanistisen että yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tiedonintressille on tärkeää kriittisyys ja tietynlainen objektiivisuus. Siksi hyötyä pitäisikin odottaa muistaen, että mikään asia tai ilmiö ei ole vain hyvä tai huono, oikea tai väärä. Yhteiskunnassa ja kulttuurissa on kuitenkin jatkuvasti tehtävä erottelua ja päätettävä pa-

remmasta tai huonommasta, oikeammasta tai ”vääremmästä”.

Tieteellisen tutkimuksen hyöty liittyykin siihen, että se tekee valinnat ja niiden mahdollisuudet näkyviksi ja keskusteltaviksi, mikä johtaa erilaisten seurausten hahmottamiseen. Yhteiskuntatieteellisen ja kulttuurin tutkimuksen vaikuttavuus tuottaa ainesta, jonka varassa yksilöt ja yhteiskunnat voivat ymmärtää maailmaa. Tämä aines ei kuitenkaan ole faktoja tai puhdasta tietoa, vaan rajallisuutensa tunnistavaa ymmärrystä erilaisista ilmiöistä. Näin ajatellen hyödyllisyys ei olekaan tutkimukselle vierasta. Kyse on osin tutkimuksen pätevyyden arvioinnista, jossa näkökulmat ja tietämisen etiikka yhtyvät tiedon rajojen pohtimiseen.

Tiedosta tuotteeksi?

Tuotteistettavuus on sovellettavuuden rajoitettu muoto: se on tiedon käyttöä liiketaloudellisessa toiminnassa. Se ei sellaisenaan kuulu tieteellisen tiedon suoriin intresseihin – vaikkakaan välillinen tuotteistettavuus ei ole mahdotonta. Humanistinen tutkimus ja yhteiskunnallinen keskustelu tuottavat sitä sisältöä, jota tiedonvälitys, media ja opetus tarvitsevat. Jos tulevaisuuden taloudelliset tuotteet ovat sosiaalisia innovaatioita tai osaamistuotteita eli tuotteita tai palveluja, jotka perustuvat sisällölliselle tiedolle tai sen soveltamiselle, myös yhteiskuntatieteellisen ja kulttuurin tutkimuksen tulosten tuotteistettavuus kasvaa. Nytkin jo esimerkiksi paikallishistoria tarinoina on keino luoda elämyksiä ja avata maisema kulttuurisena maisemana. Oppimista helpottavat menetelmät tai sosiaaliryöön asiakastyönmenetelmät ovat samalla tavalla potentiaalisia osaamistuotteita.

Tuotteistettavuudessa kyse on kuitenkin vahvasti tiedon erityisestä taloudellisesta hyötykäytöstä tavalla, johon kytkeytyvät kysymykset tiedon omistamisesta ja käytön rajoittamisesta, kuten rakennettaessa liikeideaa tai brändiä. Tämä onkin ongelmallista tieteellisen tiedon ihanteiden ja käytännön kanssa. Sen takia tuotteistettavuuden vaatimus yhteiskunnallisen vaikuttamisen muotona on jätettävä tiedon käyttäjien huoleksi: tutkimustulosten avoimuus ja saavutettavuus ovat niitä tekijöitä, jotka antavat mahdollisuuksia tuotteistamiselle. Itse asiassa tuotteistamisen ajatus voi rikkoa näiden tieteenalojen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden keskeisimmän muodon: toimijuuden ja itseymmärryksen vahvistamisen.

Näkyvä, käytettävissä oleva tieto tepsii

Selkeä yhteiskunnallisen ja kulttuurin tutkimuksen vaikuttavuuden osoitin on tutkimuksen näkyvyys ja saavu-

Juha Karhu

Tekijyys tieteessä

Suppean juridisesti tieteen tekijyys on selvää: jokaisella, joka on itsenäisesti ja omaperäisesti luonut tieteellisen teoksen, on siihen tekijänoikeus. Tämä sääntö ei kuitenkaan yksinään pysty avaamaan nykytieteen tekijyyden solmuja. Kuka on siis tieteen tekijä?

Uuden palkkausjärjestelmän linjauksissa annetaan akateemisen henkilöstön, opettajien ja tutkijoiden osalta merkitystä tieteelliselle julkaisutoiminnalle. Jouduimme UPJ-työryhmässä miettimään muun muassa sitä, millä tavoin noteerataan kahden tai useamman henkilön yhdessä tekemä kirjoitus. Saavatko kaikki yhteiskirjoittajat ikään kuin yhden ”pisteen”? Miten kohdellaan ”yksinkirjoittajia”, johon meidän yliopistomme edustamien alojen monografiaperinne vahvasti ohjaa? Toisaalta nykymaailmassa ryhmässä työskentely on aivan yhtä luonnollista ja kannatettavaa kuin yksin puurtaminenkin. Päädyimme työryhmässä arvioimaan asiaa kokonaisvaltaisesti ilman, että mitään kirjoittamisen tapaa pidetään toista oikeutempuna.

Tämä esimerkki kuvastaa laajemminkin niitä haasteita, joita liittyy tekijyyden määrittämiseen tieteellisessä tutkimuksessa. Tieteenalakohtaiset erot ovat huomattavat: lääketieteellisessä tutkimuksessa tekijyyttä määritetään laajalti käytetyissä ns. *Vancouver*-ohjeissa. Lääketieteessä valtaosa tutkimuksissa tehdään ryhmissä ja osassa julkaisuja on erittäin suuri määrä tekijöitä. Siksi *Vancouver*-ohjeissa on tarkat tunnusmerkit sille, kenellä on päävastuullisena oikeus saada nimensä ensimmäiseksi, kuka on mainittava kanssakirjoittajana, kuka pitää muutoin mainita tutkimukseen myötävaikuttaneena henkilönä ja kuka viime kädessä vastaa tutkimuksen tieteellisestä laadusta.

Luonnontieteen ja teknisen tutkimuksen eri aloilla on omia käytäntöjään, jotka puolestaan poikkeavat lääketieteessä omaksutuista. Humanistisilla ja yhteiskuntatieteellisillä aloilla on muodostunut monografiaperinteen ohelle vuorovaikutteisempia tutkimusryhmiä omine julkaisukäytäntöineen. Taidealalla jännittäväksi on osoittautunut tai-

teellisen ja tieteellisen osuuden lomittuminen esimerkiksi väitöskirjatöissä.

Tekijyyden yleisavaimia tarvitaan

Suppean juridisesti kysymys tekijyydestä tieteessä näyttää varsin selvältä. Tekijyyttä turvataan juridisesti henkisen omaisuuden suojana. Jokaisella, joka on itsenäisesti ja omaperäisesti luonut tieteellisen teoksen, kuten kirjan tai artikkelin, on siihen tekijänoikeus. Jos teosta on ollut luomassa useampi henkilö, kysymys on yhteisteoksesta – samaan tapaan kuin toisinaan esimerkiksi perinnönjaon jälkeen perillisistä tulee kiinteistön yhteisomistajia. Joka ottaa teokseensa sitaatteja muista teoksista, on velvollinen tekemään asianmukaisen viittauksen. Jos tieteellinen teos halutaan julkaista, tekijältä on kysyttävä lupa. Käytännössä tekijä usein tekee kustannussopimuksen tai vastaavan julkaisijan kanssa.

Juridiikka ei kuitenkaan anna yleisavaimia ratkaista nykytieteen tekijyyden solmuja. Miten ratkaistaan erimielisyys tekijöiden nimien järjestyksestä? Miten pienellä panoksella on oikeutettu kirjoittajuuteen? Miten toteutuu väitöskirjatöille asetettu vaatimus itsenäisestä ja omaperäisestä tieteellisestä tutkimuksesta suhteessa väitöskirjatyon ohjaajan ohjeisiin? Tällaisia kysymyksiä varten tarvitaan tiede- ja yliopistoyhteisön vahvistamia hyviä käytäntöjä, jotka ovat myös tutkimuseettisesti kestäväällä pohjalla. Hyvän esimerkin tällaisesta linjauksesta tarjoaa yliopistomme tutkijakoulun vastikään vahvistamat suositukset väitöstyön ohjauksikäytännöiksi Lapin yliopistossa. Niissä näkyy hyvin se pitkä matka, joka on tultu vielä 1800-luvulla Suomessa käytössä olleesta järjestelmästä, jossa väitöskirja ei ollut väittelijän vaan usein nimettömäksi jääneen professorin tuotos.

Tiede vai tekijä?

Tekijyydellä on tieteessä myös itse tieteellisen tutkimuksen luonteesta kumpuavia pulmia. Eräs nyt jo edesmennyt varttuneempi kollegani julkaisi aikanaan länsimaisen oikeusfilosofian historiaa käsittelevän teoksen. Sen alkulauseessa hän painotti sitä, että tärkeitä eivät ole lukemat-

Genetiikan piirissä kehitettiin joitakin vuosia sitten määritelmä ihmisestä: ihminen on DNA-kaksoiskierteen tehokas tapa uusintaa itseään. Samaan tapaan voisi todeta tutkijoiden olevan vain tieteen itsensä uusiutumisen ja kehittymisen välikappaleita.

tomat viitteet niihin alkuperäis- ja kommentaariateoksiin, joita hän oli työtä varten lukenut. Tärkeitä ovat ainoastaan ne tulokset ja väitteet, jotka hän esitti tieteelliseen keskusteluun. Siksi hän jätti viittaukset lähes kokonaan tekemättä. Muistan lukijana aikoinaan ärsyntyneeni siitä, että en voinut kaivautua syvemmälle joihinkin teoksen mielenkiintoisiin väitteisiin juuri puuttuvien lähdeviittausten takia. Toisaalta nyt arvostan sitä, että teoksessa vastaavasti pystyttiin jäsentyneesti tarkastelemaan pitkää ajanjaksoa. Tiede edistyi, eikä professorin enää tarvinnut meritoitua virkaansa.

Tekijyyttä tieteessä voidaan ja pitää tarkastella myös tieteen näkökulmasta eikä vain tekijöiden. Genetiikan piirissä kehitettiin joitakin vuosia sitten määritelmä ihmisestä: ihminen on DNA-kaksoiskierteen tehokas tapa uusintaa itseään. Samaan tapaan voisi todeta tutkijoiden olevan vain tieteen itsensä uusiutumisen ja kehittymisen välikappaleita. *Ars longa, vita brevis*. Kuka tai mikä silloin oikeastaan onkaan tieteen tekijä? •

**Kirjoittaja on toinen
Lapin yliopiston vararehtori
ja velvoiteoikeuden professori.**

Vancouver-ohjeet: www.icmje.org

Mika Luoma-aho

Wikeistä virikettä opetukseen ja tutkimukseen

Erilaiset verkkosovellukset ovat hedelmällinen maaperä akateemiselle työlle, sanoo kansainvälisten suhteiden yliasistentti Mika Luoma-aho ja kannustaa yliopiston opettajia ja tutkijoita verkko-työkalujen käyttöön.

Tutkimuksen tulokset esille

Tappajasovellus???

Tällä hetkellä langattomalla kampuksella liikkuu vain opiskelijoita läppäreineen, vaikka opettajat ja tutkijatkin hyötyisivät uudesta tekniikasta.

Lapin yliopisto on tehnyt paljon töitä ja sijoittanut paljon rahaa, että uudet opiskelijat saavat aloittaa opintonsa langattomalla kampuksella, surffaillen lähiverkossa uusilla läppäreillään. Sijoituksen tarkoituksena on ollut purkaa perinteistä, atk-luokkiin eriytettyä verkko-opetusta ja antaa mahdollisuuksia informaatioteknologian joustavampaan ja ennakkoluulottomampaan hyödyntämiseen yliopisto-opinnoissa. Vaikka langaton kampus on luonteeltaan virtuaalinen, se näkyy myös luentosaleissa, käytävissä ja kahvioissa – kaikkialla siellä, missä opiskelijat koneitaan käyttävät. Luulenpa, että tässä mittakaavassaan näky on ainakin kansallisesti ainutlaatuinen.

Vaikka opiskelijat opiskelevatkin jo langattomalla kampuksella, opetus ja tutkimus tapahtuu edelleen ja jatkossakin pääsääntöisesti Rantavitikan kampuksella. Näin pitääkin olla. Niin kauan kuin suurin osa opiskelijoista asuu tai ainakin opiskelee Rovaniemellä – ja toisaalta: niin kauan kuin heidän opettajansa ovat virkasuhteessa Lapin yliopistoon – on heitä helpointa ja parasta opettaa myös täällä, ihan perinteisellä tyylillä. Luennoissa ja seminaareissa ei tarvita verkkoa niin paljon kuin motivoituneita ja sitoutuneita opettajia ja laadukasta, tutkimukseen perustuvaa opetusta.

Toki räätälöidylle verkko-opetukselle on tarpeensa. Lapin yliopisto osallistuu erilaisiin etäopetuksen hankkeisiin kansallisesti ja kansainvälisesti, mikä yleensä tarkoittaa sitä, että vaikka opiskelijamme

eivät ole Rovaniemellä, Lapissa tai edes Suomessa, on meidän silti kyettävä heitä opettamaan ja ohjaamaan, aivan kuin he olisivat. Tähän meillä on olemassa hyviä työkaluja – kuten verkko-oppimisympäristö *Discendum Optima* – ja asiantuntevia opettajia. Lapin yliopisto aikoo myös jatkaa langattoman kampuksen rakentamista edelleen, ja suunnittelukaudelle 2007–2009 visioidaan, että 10 % kaikesta opetuksestamme olisi verkko-opetusta.

Olisi mielestäni paikallaan, että opiskelijoiden lisäksi yliopisto toivottaisi myös opettajat ja tutkijat tervetulleiksi langattomalle kampukselle. Yliopisto-opetuksen tuottajapuolelle on yliopistomme kehittämässä jäänyt lippuja perinteisesti vain jälkijunaan, niin tässäkin suhteessa.

Tappajasovellus Wiki mullistaa verkkojulkaisemisen

Kuten työkaluilla yleensä, tietokoneella ja -verkoilla ei ole itseisarvoa, vaan vain väliarvoa. Ensimmäiset verkko-opetuksen työkalut olivat hankalia oppia ja työläisiä käyttää, mikä vierotti monet pioneerit nopeasti takaisin perinteisempien opetusmuotojen pariin. Tutkimuksen työkaluna verkkoa käytetään vielä tänäkin päivänä aivan liian vähän. Yleisin akateemisen verkkoyhteistyön muoto on edelleenkin sähköpostissa edestakaisin liikkuvat erinimiset Word-tiedostot.

Työkalu on kuitenkin kehittynyt paljon viime vuosien aikana. Otan esimerkiksi MediaWikin: verkkopohjaisen sovelluksen, joka pyörittää muun muassa vapaata tietosanakirjaa Wikipediaa. MediaWiki mahdollistaa verkkosivujen nopean muokkaamisen hyvin yksinkertaisesti. Kuka tahansa tietylle Internet-sivustolle käyttöoikeudet omistava voi osallistua sivuston muokkaamiseen ilman, että hänen tarvitsee osata lainkaan esimerkiksi HTML-kieltä: tekstin kirjoittaminen, linkkien tekeminen, kuvien lisääminen ja

monet muut toiminnot onnistuvat muutamilla yksinkertaisilla komennoilla. MediaWiki mahdollistaa myös keskustelun kaikkien sivujen sisällöstä, joten se on julkaisupaikan lisäksi eräänlainen virtuaalinen seminaari, jossa voi kommentoida tekeillä olevia asioita.

Wikiä voidaan pitää yhtenä Internetin “tappajasovelluksista”: se on mullistanut verkkojulkaisun ja luonut uudenlaisia tapoja tehdä työtä tai harrastaa verkossa, kenelle tahansa. Akateemisessa työssä wikit – MediaWikin lisäksi on muitakin samalla periaatteella toimivia sovelluksia, alkuun pääsee esimerkiksi TiddlyWikillä – ovat verrattoman hyödyllisiä työkaluja. Niiden avulla on helppo kirjoittaa ja toimittaa erilaista aineistoa, erityisesti jos haluaa muidenkin olevan sitä näkemässä tai tekemässä.

Internet virtuaaliseksi työpöydäksi

Verkosta on hyötyä muussakin kuin tutkimuksen tekemisessä. Akateemisen ammatinharjoittamisen päivittäiset rutiinit ovat pienten asioiden oivaltamista, pohtimista, ylöskirjaamista, listaamista, muistamista sekä yhdistelemistä suuremmiksi ja hajottamista pienemmiksi kokonaisuuksiksi. Wikit toimivatkin hyvin virtuaalisena ”työpöytänä”, jolle voi tehdä muistiinpanoja, tallentaa linkkejä, tietoja ja tiedostoja ja luoda niiden välille yhteyksiä. Sijaitessaan Internetissä virtuaalinen työpöytä on aina edessä, vaikka tekisi töitä useammassakin työhuoneessa tai kahvikupin äärellä kahvila Lovisassa.

Lapin yliopiston tuottajapuolen integroiminen verkkoon ei vaatisi liikaa resursseja. Esimerkiksi MediaWiki on täysin ilmainen. Kuluja muodostuu vain sovellusten asentamisesta ja ylläpidosta. •

Tutkimuksen tulokset esille

Reino Lipponen

Tutkimustulokset kaikkien saataville

Open access -liike horjuttaa tiedelehtien kustannusmaailmaa. Kustantajat ottavat vakavasti avoimen saatavuuden ja yrittävät sopeutua uusiin julkaisemisen malleihin. Julkaisemisen kenttä voi muuttua dramaattisestikin, mutta muutokset akateemisen julkaisemisen käytännöissä näyttävät olevan aika hitaita. Open access -julkaiseminen kuitenkin kasvaa voimakkaasti.

Yhteinen ymmärrys lienee *open accessin* määritelmästä: se käsitetään tavaksi julkaista tieteellistä tietoa verkossa siten, että se on vapaasti kenen tahansa luettavissa, tulostettavissa ja levitettävissä edelleen ilman maksuja ja käytön esteitä. Avoimen saatavuuden toteuttamisessa tärkeimmät julkaisemisen mallit ovat avoimet tiedelehdet ja avoimet sähköiset julkaisuarkistot. Opetusministeriö kannustaa viime kevään suosituksessaan kaikkia tiedejulkaisemisen osapuolia kehittämään kampusten avoimia julkaisuarkistoja.

Julkinen hallinto tukee julkisin varoin rahoitetun tutkimuksen tulosten levittämistä ja avointa saatavuutta kehittääkseen tutkimusinvestointien kustannustehokkuutta.

Mitä mieltä tutkijat?

Julkaisemisen uudet mallit kehittyvät ja niitä kehitetään suurelta osin tutkijoiden ehdoilla. Viimeaikaisista tutkimuksista selviää, että yli kolmannes tutkijoista on kolmen viime vuoden aikana tallentanut tutkimustuloksiaan verkkoon avoimesti saataville. Toisaalta kolmannes ei ole tiennyt avoimen saatavuuden mahdollisuuksista. Avoimeen saatavuuteen suhtaudutaan kuitenkin erittäin myönteisesti – yli 80 % tutkijoista kannattaa sitä. Tärkeimpiä syitä julkaista myös open access -lehdissä ovat artikkelien vapaa ja

maksuton saatavuus, lukijakunnan laajuus, julkaisemisen nopeus sekä lehtien korkea arvostus. Lehtien karttamisen syynä taas useimmiten on se, että omalle tutkimusalueelle ei ole löytynyt sopivaa lehteä. Vain yksi tutkija kymmenestä tiesi, että perinteisten tiedelehtien kustantajat yleensä antavat lupia julkaista rinnakkaisen kopion myös yliopistojen julkaisuarkistoissa.

Siteeratuksi tuleminen on tieteellisen viestinnän keskeisiä vaikuttimia. Enemmistö tutkijoista ei kuitenkaan tiedä sitä, mikä on heidän artikkeleidensa viittauskerroin (*impact factor*). Kritiikki tuota perinteistä mittausteknologiaa kohtaan kasvaa koko ajan. Tutkijat näyttävätkin korostavan perinteisen siteeraamisen rinnalla entistä enemmän tutkimustiedon verkkokäyttöä ja -lukemista sekä pitävän sosiaalisia verkostoja myös uskottavana mittarina tutkimuksen hyödyllisyydelle. Referoitujen artikkelien määrää pidetään kuitenkin vielä yleisesti eräänä parhaana mittarina arvioitaessa tutkijan meriittejä. Valtaosa tutkijoista on valmis tallentamaan yliopiston tai rahoittajan pyytäessä artikkelikopionsa myös kampuksen julkaisuarkistoon. Epäilyt siitä, että vertaisarviointi puuttuisi *open access* -lehdistä, ei tutkimusten mukaan pidä paikkaansa.

Väitösoinnäytteillä liikkeelle

Lapin yliopisto julkaisee ja kustantaa paljon omia (tutkimus)dokumentteja. Näillä on luontevaa aloittaa julkaisuutoiminnan kehittäminen ja avoimen julkaisuarkiston rakentaminen.

Yliopiston väitösoinnäytteet tulisi ensimmäisinä saada myös verkkojakeluun: kokonaisuudessaan luettavina, teknisesti laadukkaina, tulostuskelpoisina sekä maksutta. Väittelijä mahdollistaa tämän viime kädessä sopimuksella.

Rinnakkaisen julkaisemisen malleissa vapaa sähköinen verkkojakelu ja painetun version myynnin edistäminen yllättäen tukevat ja edistävät toisiaan. Takautuva digitointi olisi ainakin väitösnimekkeiden suhteellisen vähäisen määrän takia myös täysin mahdollista. Vertaisarvioidut referee-lehdet antavat pyydettyä helppotikin luvan rinnakkaisena julkaistavalle kopiolle, mikä mahdollistaisi tieteellisten artikkeleiden jakelun myös kampuksen oman arkiston kautta ja näin lisäksi niiden näkyvyyttä.

Avoimen julkaisuarkiston kehittämiseksi ei vielä näy rajoja: osa opetusmateriaalista soveltuisi aikanaan hyvin osaksi julkaisuarkistoa, myös pro gradu -tason opinnäytteille tulisi antaa sama mahdollisuus avoimen saatavuuden osalta. Yliopiston omissa sarjoissa julkaistavat dokumentit tulisi jaella myös sähköisen julkaisuarkiston kautta. Pohtimisen arvoinen ja erityisen ajankohtainen lienee myös kysymys siitä, onko Lapin yliopistolla edellytyksiä oman, englanninkielisen, monitieteisen referee-lehden verkkojulkaisemiseen – open access -lehtenä.

Kirjaston osallistuminen julkaisu- toiminnan kehittämiseen on luontevaa, sillä kirjastoilla on perintönään vahva verkotuneisuus palvelujen rakentamisessa. Kirjasto voikin sovittaa kampuksen oman julkaisuarkiston osaksi suomalaisen tiedeyhteisön laajempia kehittämissuunnitelmia ja palvelurakenteita. Kirjastoväki on myös ammatillisesti tottunein ja osavvin dokumenttien käsittelijä ja järjestelijä, joten sen johdolla ja koko kampuksen tuella julkaisuarkisto toimisi. Kehittämällä aktiivisesti julkaisu- toimintaansa yliopisto edistää henkilökuntansa julkaisujen avointa saatavuutta ja siten tutkimuksen tulosten leviämistä entistä laajemmalle yleisölle. •

Lisätietoa avoimesta saatavuudesta

Faktoja avoimesta saatavuudesta:
www.alpsp.org/publications/FAOComplete.pdf
 Hakemisto open access -lehdistä:
www.doaj.org

Liisa Kurppa

Pohjoisen tutkimukselle enemmän julkista näkyvyyttä

Tutkimustulosten julkaiseminen tieteellisissä lehdissä ja sarjoissa on pääasia tiedeviestinnässä. Se ei kuitenkaan riitä. Tutkimuksia on pystyttävä esittelemään alan ammattilaisten ja tutkimusyhteisöjen ulkopuolelle tutkimuksesta kiinnostuneille kansalaisille, päättäjille, koululaisille ja suurelle yleisölle.

Kansainvälistä polaarivuotta vietetään vuosina 2007–2008. Tänä aikana kiinnitetään suuren yleisön huomiota napa-alueisiin ja niiden tilaan. Tieteellisen työn näkyvyyttä pyritään myös lisäämään. Myös kansainvälisessä arktisen tutkimuksen kokouksessa marraskuussa oli yksi pääteemoista tutkimuksen tunnetuksi tekeminen, julkisuus, vaikuttavuus, tutkimuksesta kertominen helppotajuisesti.

Tutkimuksen julkisuuteen ja vaikuttavuuteen kuuluu olennaisesti myös tutkimuksen tulosten ja tiedon popularisointi, kansanomaistaminen. Tutkimuksen kansantajuinen esittäminen ja sen esitleminen helposti ymmärrettävästi eivät pienennä tutkimuksen arvoa eivätkä tutkijan arvostusta. Pikemminkin päinvastoin. Ne tuovat tutkimukselle tunnettavuutta.

Ilman avointa viestintää ulkopuoliset eivät ehkä edes tiedä tutkimuksen olemassaolosta. Päättäjät eivät aina kiinnitä huomiota tutkimuksiin, joissa olevaa tietoa he eivät ole ymmärtäneet. Moni tärkeä tutkimustulos voi jäädä ilman huomiota.

Myönteisen julkisuuden avulla tutkimus voi vaikuttaa päätöksentekoon jopa paremmin kuin jos se on julkaistu vain tieteellisissä julkaisuissa. Se kun voi jäädä helposti paperipinoihin lojumaan.

Tutkimuksen saavutuksista kertominen helposti ymmärrettävässä muodossa auttaa ulkopuolisia ymmärtämään tutkimuksen merkityksen ja vaikutuksen käytännössä, myös tavallisen ihmisen elämässä. Tutkitun asian tulkkaminen lyhyesti ja kansantajuisesti on kuitenkin työstä. Onkin syytä puntaroida, miten vaikeasta asiasta saadaan muokattua helppotajuinen ja kiinnostava, ja missä ja miten se julkaistaan.

Tutkimustietoa voidaan tuotteistaa helposti ymmärrettäviksi kuvitetuiksi tietopaketeiksi sähköistä viestintää varten. Näitä tietopaketteja voidaan käyttää esimerkiksi kouluissa opetuksen tukena. Tutkimusta popularisoivia julkaisuja ja lehtiä sekä yleisöluentoja voidaan myös käyttää tiedon levittämiseen.

Tutkimuksen tekijöitä saattaisi innostaa tutkimuksen popularisointi enemmänkin, jos tutkimuksen näkyvyyttä mitattaisiin samalla tavoin kuin tieteellistä julkaisu- tuotantoa.

Liisa Hallikainen

Arvioinnin työkalut arvioinnin alla

Koveneva kilpailu tutkimusrahoituksesta ja jopa yliopistojen perusrahoituksesta on lisännyt tarvetta tutkimuksen arviointiin. Laadun mittarit ohjaavat aina arviointia suuntaan, joka tuottaa hyviä tuloksia juuri kyseessä olevilla laadun mittareilla. Siksi on syytä ymmärtää mittareiden sisältö ja rajoitukset.

Tutkimuksen tulokset tulee julkaista tavalla tai toisella. Niinpä tutkimuksen laatua pyritään mittaamaan julkaisujen perusteella, ja ehkä yleisimpinä mittareina tarjotaan tieteellisten lehtien *impact factor* -arvoja sekä tutkijoiden tai tutkimusryhmän julkaisujen ISI-tietokantoihin perustuvaa viittausanalyysiä.

Sekä *impact factor* -arvojen että ISI-tietokantoihin perustuvan viittausanalyysin keskeinen rajoitus on aineisto, josta viittaukset lasketaan. ISI valikoi maailman tieteellisistä lehdistä kaikkien tieteenalojen parhaat lehdet. Sen kriteereitä lehtien valinnassa ovat mm. kirjoittajien kansainvälisyys, kyseisen lehden artikkeleihin viittaaminen muissa lehdissä, ilmestymistiheys, englanninkieliset tiivistelmät ja viiteluettelot.

ISI:n valitsemat lehdet kattavat eri tieteenaloilla julkaistavan tutkimuksen vaihtelevasti. Kattavuus on erinomainen fysiikassa, kemiassa, molekyylibiologiassa, biokemiassa, kliinisessä lääketieteessä ja humaanibiologiassa. Hyvä kattavuus on soveltavissa luonnontieteissä, teknisissä tieteissä, biologiassa, geotieteissä, matematiikassa, psykologiassa ja kansanterveystieteessä. ISI kattaa kohtalaisesti muut yhteiskuntatieteet, kuten sosiologian, politiikantutkimuksen, antropologian ja kasvatustieteet. Heikointa kattavuus on taidealoilla, humanistisissa tieteissä sekä oikeustieteissä.

Tieteenaloilla, joissa ISI:n lehtien kattavuus on heikko, on julkaisuista merkittävä osa muun muassa kirjoja ja kongressijulkaisuja. Menetelmiltään kvantitatiivinen

tutkimus julkaistaan pääosin tieteellisissä lehdissä, kvantitatiivisen tutkimuksen tulokset julkaistaan usein kirjoina. Lisäksi englanninkielisyyden vaatimus ei ole järkevää kaikilla tieteenaloilla ja tutkimus onkin vahvasti kansallista esimerkiksi sosiaali-, kasvatustieteissä ja oikeustieteissä. Fysiikan lait ovat globaaleja, inhimilliset lait kansallisia.

Viittauksia kertyy eri aloilla eri tavoin

Jollakin tieteenalalla tutkijoita on paljon, toisella tieteenalalla heitä on koko maailmassa vain kourallinen. Humanistisilla aloilla viittaukset kertyvät vasta pitkän ajanjakson kuluessa, kun taas esimerkiksi lääketieteessä huippu saavutetaan usein hyvin lyhyessä ajassa. Jotkin tieteenalat muodostavat perustan soveltavalle tutkimukselle ja niille kertyy viittauksia. Moni- ja poikkitieteellisessä tutkimuksessa on usein vaikeaa löytää sopivia lehtiä julkaisemiselle ja osaavia arvioijia kirjoituksille. Tämä tuottaa viivettä julkaisemiseen ja vastaava ”uutuuden viive” kertaantuu helposti myös viittauksissa.

Tutkijan tai tutkimusryhmän julkaisuluetteloita arvioidessa on muistettava, että lehden laskettu *impact factor* eli viittauskerroin ei ennusta sitä, paljonko kyseisen lehden yksittäiseen artikkeliin tulee viittauksia. Viittausanalyysin tulee olla nimensä mukaisesti analyysiä, jossa lukujen taustalla olevia tekijöitä tarkastellaan asiantuntevasti. Viittausanalyysi on yksi työkalu asiantuntija-arvioinnissa ja toisaalta työkalu, jolla varmistetaan asiantuntija-arvioinnin rehellisyyttä. Viittausten määrä ei kuitenkaan koskaan kerro tutkimuksen arvoa, se kertoo vain, kuinka laajalti kyseisen tutkimuksen tuloksia käytetään muissa tutkimuksissa. Keskeistä *impact factor* -arvojen ja viittausanalyysin käytössä on, että verrataan vain saman tieteenalan lehtiä toisiinsa ja saman tieteenalan tutkimusryhmiä keskenään. Pelkkiin ISI-tietokantoihin perustuva viittausanalyysi ei toimi kovin hyvin Lapin yliopiston tiedekuntien edustamilla tieteenaloilla. ●

Mitä ovat ISI-tietokannat ja impact factor?

Thomson Scientific (ISI)

- seuraa ja valikoi maailman tieteellisistä lehdistä kaikkien tieteenalojen parhaat lehdet
- ylläpitää listaa tärkeimmistä tieteellisistä lehdistä maailmassa (noin 8 700 lehteä)
- tallentaa tietokantaan viitetiedot kaikista em. lehtien artikkeleista sekä niiden kirjallisuusluettelot
- tuottaa näillä tiedoilla tietokannat
- viittausanalyysin perustana käytetään seuraavia tietokantoja: *Science Citation Index*, *Social Sciences Citation Index*, *Arts and Humanities Index*
- *Journal Citation Reports* sisältää mm. impact factor -arvot eri lehdille

Miten impact factor lasketaan?

Esimerkinä *The Computer Journal*

- lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa, jokaisessa numerossa on noin 8 artikkelia, esimerkiksi vuosina 2002 ja 2003 oli yhteensä 97 artikkelia
- vuonna 2004 kaikissa ISI-lehdissä on ollut yhteensä 54 viittausta *The Computer Journal* -lehden artikkeleihin vuosilta 2002 ja 2003
- *The Computer Journal* -lehden impact factor vuonna 2004 oli siis $54/97=0,557$

Tutkimuksen laatua mitataan usein tieteellisten lehtien impact factor -arvojen sekä ISI-tietokantoihin perustuvan viittausanalyysin avulla. Viittausten määrä ei kuitenkaan kerro tutkimuksen arvoa, vaan ainoastaan sen, kuinka laajalti kyseisen tutkimuksen tuloksia käytetään muissa tutkimuksissa, sanoo informaattikko Liisa Hallikainen Arktisen keskuksen tietopalvelusta.

Rainer Salosensaari

Paljon viitattu tutkimus = **huipputut**

Informaatikko Rainer Salosensaari Lapin yliopiston kirjaston tietopalvelusta ja Eurotietokeskuksesta kehottaa miettimään, millä arvioinnin menetelmillä lehtiä, tutkimusyksiköitä ja tutkijoita verrataan toisiinsa.

Ymmärtääksemme viittauskertoimiin ja *impact factoreihin* perustuvia tutkimuksen arvioinnin menetelmiä, kannattaa palauttaa mieliin, mikä on viittaushaun merkitys tieteellisessä tiedonhaussa.

Etsi ja löydä!

Internetin virtuaalikirjastojen selaamisesta ja Netin hyperlinkeistä huolimatta tärkein hakumuoto on edelleen termihaku. Tällöin muodostamme aihetta kuvaavista termeistä sopivia hakulausekkeita. Seuraava edistysaskel lienee semanttisen webin kehittäminen. Toistaiseksi termien merkityksen huomioivia semanttisia hakujärjestelmiä on vielä

varsin vähän käytössä. Emme voi kiinnittää hakutermeihin toivomaamme merkitystä. Hakuohjelmat palauttavat mekaanisesti tuloksia, kunhan hakuehdot täyttyvät riippumatta siitä, ovatko termit siinä merkityksessä kuin itse ajattelimme.

Vaihtoehtona viittaushaku

Voimme kysyä, kuinka hyvin termeillä tai asiasanoilla hakeminen sopii tieteellisen tiedon etsimiseen. Todellinen vaihtoehto onkin lähdeviitteiden perusteella tapahtuva tiedonhaku. Idea on yksinkertaisuudessaan varsin nerokas. Voimme viittausedeksillä selvittää, ketkä ovat käyt-

kimus?

Paremmuusjärjestyksen ja viittauskertoimen määrittely viittausten määrän perusteella on vain arvioinnin väline. Välineitä voi hyödyntää, mutta niiden ei kaiki pidä antaa sanella rahanjakoa tai virkojen täyttöjä.

täneet lähteenään meillä jo tiedossa olevia kiinnostavia tutkimuksia ja saada tätä kautta uusia relevantteja tieteellisiä julkaisuja. Parhaassa tapauksessa voimme seurata jonkin idean tai innovaation koko elinkaaren kehittymistä.

Thomson Scientific -yrityksen julkaisemien tietokantojen lisäksi voimme tehdä lähdeviittauksiin perustuvia hakuja esimerkiksi *Elsevierin Science Direct* -tietokannasta tai *Google Scholarista*. On todettu, että tämä tiedonhaun tapa sopii paremmin luonnontieteisiin ja lääketieteeseen kuin esimerkiksi yhteiskuntatieteisiin tai humanistisiin tieteisiin varsinaisessa uuden tiedon etsimisessä. Yhteiskuntatieteiden tieteenalat ovat sirpaloituneet hyvin erilaisista tieteenfilosofisista lähtökohdista pohjautuviin koulukuntiin. Tutkijat viittaavat pääasiassa vain saman koulukunnan tutkijoihin, muut jätetään jopa tarkoituksellisesti pois.

Järjestykset ja kertoimet vain arvioinnin välineitä

Jos tiedonhaku lähdeviittausten avulla herättää kysymyksiä uuden tiedon etsimisessä, olemme todellisten ongelmien parissa, kun käännämme asian nurin ja alamme

arvioida tutkijoita sen perusteella, kuinka usein heihin viitataan. Jos viittaushaku ei vakuuta yhteiskuntatieteissä, puhumattaakaan humanistisista tieteistä, lienee aika selvää, että samaa perusideaa hyödyntävä arviointi ei voi toimia moitteettomasti.

Miten tutkijoita, tutkimuslaitoksia ja tieteellisiä lehtiä voidaan asettaa paremmuusjärjestykseen? Esimerkkinä voisi mainita sen, että lehtien paremmuutta mitataan ns. *Journal Impact Factor* -numerolla, joka kuvaa sitä, kuinka monta kertaa jonkun tietyn lehden artikkeleihin viitataan ns. tieteellisissä ydinlehdissä.

Virantäytöissä tai tutkimusrahojen jaossa saatetaan ottaa huomioon ensisijaisesti korkean impact factor -numeron saaneissa lehdissä julkaistut tutkimusartikkelit. Esimerkiksi Helsingin kauppakorkeakoulu ilmoittaa Internet-sivuillaan, että korkeakoulun tukisäätiö myöntää 2 000 euron tunnustuspalkinnon sellaisista artikkeleis-

ta, jotka on julkaistu määrätyn impact factor -arvon ylittävissä tieteellisissä laatu-lehdissä.

Tutkijoiden merkityksestä kertoo varmasti se, kuinka useasti heidän tutkimuksiinsa viitataan uusissa julkaisuissa. Samoin useimmat tutkijat tavoittelevat tutkimustulostensa julkaisemista tieteenalan arvotetuimmassa lehdissä. Kuitenkin voi kysyä, onko aivan varmaa, että paljon viitatus tutkimukset ovat huippututkimusta.

On syytä jatkuvasti miettiä, mitä voisivat olla muut mittarit tai arvioinnin menetelmät, joilla verrattaisiin lehtiä, tutkimusyksiköitä ja tutkijoita toisiinsa. Paremmuusjärjestyksen ja viittauskertoimen määrittely viittausten määrän perusteella on vain arvioinnin väline. Välineitä voi hyödyntää, mutta niiden ei kaiki pidä antaa sanella rahanjakoa tai virkojen täyttöjä. ●

Tietokantoja Lapin yliopistossa

Kotimaisia artikkelitietokantoja

Arto, 1 000 lehden artikkeliviitteitä

Aleksi, 300 lehden artikkeliviitteitä

Helecon, taloustieteiden artikkeliviitteitä

Elektra, 34 verkkolehteä

Talentum, 10 verkkolehteä

Kansainvälisiä tieteellisiä viitetietokantoja

ArtBibliographies Modern (CSA)

Computer and Information System Abstracts (CSA)

DAAI Design and Applied Arts Index (CSA)

Environmental Science and Pollution Abstracts (CSA)

Eric (CSA) kasvatustieteet

Leisuretourism.com

Linguistics and Language Abstracts (CSA)

PCI Periodicals Contents Index

Political Science Abstracts (CSA)

PsycInfo (EbscoHost)

Sociological Abstracts (CSA)

Social Services Abstracts (CSA)

Wilson Art Abstracts

Tutkimuksen tulokset esille

Olli Tiuraniemi

Julkaisutoiminta uuteen kuosiin

Julkaisukoordinaattori *Tuula Tervashonka* aloitti työt Lapin yliopiston julkaisutoiminnan kehittämiseksi vuoden 2004 alussa. Hänen tehtävänään oli erityisesti paneutua julkaisujen myynnin kehittämiseen, mutta varsin pian kävi ilmi, että julkaisutoiminta kokonaisuudessaan kaipaa kehittämistä.

– Julkaisutoiminta oli hajautettuna tiedekuntiin ja laitoksiin, kukaan ei kantanut vastuuta kokonaisuudesta. Julkaisujen laatu oli kirjavaa ja myynti sattumanvaraista. Lisäksi julkaisujen markkinointi oli lapsenkengissä, Tuula Tervashonka muistelee.

Konkreettisia tuloksia kehittämistyössä on jo saavutettu. Lapin yliopiston hallitus perusti kesällä 2005 Lapland University Press/Lapin yliopistokustannus nimisen kirjaston sisäisen yksikön toimimaan Lapin yliopiston julkaisutoiminnan katto-organisaationa.

Elokuun alussa toimintansa aloittaneen Lapin yliopistokustannuksen tavoitteena on nostaa Lapin yliopiston julkaisujen tasoa ja näkyvyyttä sekä vakiinnuttaa julkaisu- ja kustannustoiminta osaksi kirjaston toimintaa. Lapin yliopistokustannuksen tehtäviin kustantajana kuuluvat mm. kustannettavaksi tarjottujen julkaisujen laadun varmistaminen, jakelukanavat, markkinointi ja myynti.

– Julkaisujen markkinoinnin ja saatavuuden osalta tilanne on parantunut jo nyt huomattavasti. Tällä hetkellä Lapin yliopiston julkaisut ovat hyvin esillä yliopiston pääkirjastossa sijaitsevassa myyntipisteessä ja nettisivuilla. Lisäksi julkaisuja voi ostaa *Granum*-verkkokirjakaupan kautta. Julkaisuja markkinoidaan myös kirjamesseilla sekä Turussa että Helsingissä. Kehittämistyötä myynnin osalta on vielä tehtävä erityisesti myynnin seurannassa ja päivittäisessä myyntityössä. Käytössä olevilla järjestelmillä tietoa tuotetaan lähinnä kirjanpidon tarpeisiin, kun taas

käytännön myyntityö edustaa toisenlaista ideologiaa ja tarpeita, Tervashonka sanoo.

Julkaisut imagon vahvistajana

Yliopiston kannalta julkaisutoiminnan näkyvyys, tutkimustulosten esille saaminen, julkisuus ja helppo saavutettavuus voidaan nähdä kilpailuetuna ja kustannustoiminta yliopiston imagon vahvistajana. Siksi siihen tulee panostaa. Tieteellisen julkaisun pitää olla luotettava, julkinen ja saatavilla, Tervashonka linjaa.

Tervashongan mukaan kirjasto tieto-organisaationa on sopiva paikka hoitaa kustannustoimintaa mm. siksi, että kirjasto osallistuu muussakin toiminnassaan yliopiston tietoprosesseihin.

– Yliopistokustannuksen sijoittaminen kirjastoon vahvistaa kirjaston asemaa strategisena yhteistyökumppanina akateemisessa yhteisössä. Kirjasto sijoituspaikkana tuo synergiaetuja myös mm. myynnin hoitamisessa ja sähköisen julkaisutoiminnan toteuttamisessa, Tervashonka sanoo.

Professorit mukana kehittämistyössä

Lapin yliopistokustannukselle ollaan perustamassa professoreista koostuvaa johtoryhmää. Kirjastonjohtaja ja julkaisukoordinaattori ovat virkansa puolesta johtokunnan vakituisia jäseniä.

– Johtoryhmän tehtävänä on johtaa ja linjata sekä kehittää Lapin yliopistokustannuksen toimintaa, perustaa ja lakkauttaa julkaisusarjoja sekä osallistua mahdollisuuksiensa mukaan Lapin yliopistokustannukselle tarjottujen käsikirjoitusten arviointiin tai etsiä käsikirjoituksille vertaisarvioitsijoita, Tervashonka listaa.

Uusia sarjoja

Lapin yliopistossa on tällä hetkellä yksi yhteinen sarja, väitöskirjasarja *Acta Universitatis Lapponiensis*, joka kuuluu luontevasti yliopistokustannuksen toimialaan sekä painettuna että sähköisenä versiona.

Julkaisukoordinaattori Tuula Tervashongan yhtenä tehtävänä on tuoda Lapin yliopistossa tuotettuja julkaisuja tiedemaailman ja suuren yleisön tietoisuuteen. Julkaisuja markkinoidaan mm. Lapin yliopiston kotisivuilla ja kirjastossa, jossa sijaitsee kirjojen myyntipiste sekä Granum-verkkokirjakaupan kautta. Isbn-tunnuksen saaneita julkaisuja tuotettiin Lapin yliopistossa viime vuonna 57.

Tulevaisuudessa tarkoituksena on perustaa temaattisia, tieteenalat ylittäviä yliopiston yhteisiä sarjoja yliopistoyhteisöstä tulevien ehdotusten pohjalta. Sarja voi olla myös tieteenalakohtainen ja myös yksittäiset julkaisut mahtuvat kustannusprofiiliin. Tervashonka kannustaakin yksiköitä tekemään esityksiä Lapin yliopistokustannuksen johtoryhmälle sarjojen perustamisesta.

– Tiedekunnille ja laitoksille jää toki edelleen päätäntävalta siitä, missä he käsikirjoituksensa julkaisevat, Tervashonka huomauttaa.

Lapin yliopiston julkaisusatoa

1. Julkaisuja kaiken kaikkiaan yli 1 000 nimekettä
2. Tutkijoiden tieteellisiä julkaisuja eri lehdissä, kustantajilla ja sarjoissa kymmenen vuoden ajanjaksolta 1994–2004:
Artikkelit (referee): noin 500
Artikkelit kokoomateoksissa ja kongressijulkaisuissa: noin 1 100
Monografiat: lähes 300
Yliopiston omien sarjojen julkaisuja: lähes 300
3. Yliopiston kirjaston HILLA-kokoelmätietokannasta löytyy:
Lapin yliopiston väitöskirjoja: noin 130
Lisensiaatintöitä: noin 160
Pro gradu -tutkielmia: noin 4 500
4. Poimintoja joistakin keskeisistä Lapin yliopiston julkaisusarjoista:
Yliopiston väitöskirjasarja Acta Universitatis Lapponiensis: yli 90 nimekettä
Kauppatieteiden ja matkailun julkaisuja: noin 40 nimekettä
Kasvatustieteellisiä julkaisuja: noin 70 nimekettä
Oikeustieteellisiä julkaisuja: noin 80 nimekettä
Taiteiden tiedekunnan julkaisuja: yli 80 nimekettä
Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja: noin 100 nimekettä
Täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja: lähes 70 nimekettä
Juridica Lapponica: yli 30 nimekettä
Arktisen keskuksen julkaisuja ja tiedotteita: yli 50 nimekettä

Verkkojulkaisuista näkyvyyttä

Lapin yliopistokustannus tai yliopiston tiedekunnat ja laitokset voivat perustaa myös verkkojulkaisusarjan, joka voi olla yhden tiedekunnan tai laitoksen oma tai temaattinen sarja.

– Verkkojulkaisusarjan perustaminen on hyvä vaihtoehto silloin, kun laitoksen tai tutkimusalan verkkojulkaisuutoiminnalla on jatkuvuutta ja toiminta on osa yksikön julkaisustrategiaa, Tervashonka sanoo.

Verkkosarjana perustettavissa sarjassa noudatetaan samoja käytäntöjä kuin muissakin sarjoissa. Verkkojulkaisusarjassa julkaistavaksi soveltuvat esim. eritasoiset työpaperit.

Tiedekuntarajat ylittävä, kerran, pari vuodessa ilmestyvä temaattinen verkko-lehti voisi olla myös mielenkiintoinen uusi julkaisukanava. ●

Lapin yliopiston julkaisut:
<http://www.ulapland.fi/julkaisut>

Eveliina Olsson

Tutkija Marjo Laukkanen – Selkeäkielisyyden puolestapuhuja

Tutkija *Marjo Laukkanen* on puolessatoista vuodessa kirjoittanut kuusi väitöskirjaansa liittyvää artikkelia. Tiede elää julkaisuissa ja artikkelien kirjoittaminen ja niiden luetuttaminen ovat hyviä keinoja työstää myös omia analyyseja ja tulkintoja, tutkija toteaa. Pahimmillaan pitkän julkaisuluettelon havittelu vie kuitenkin aikaa itse tutkimukselta ja johtaa omien ajatusten mekaaniseen toistamiseen.

– Referee-julkaisut tarjoavat hyvän foorumin omien tulkintojen ja analyysien testaamiseen, sanoo yhteiskuntatieteiden maisteri Marjo Laukkanen, joka suunnitelmiansa mukaan väittelee Lapin yliopistossa tytöille tarkoitettuihin nettikeskusteluista ensi vuoden lopussa tai viimeistään vuoden 2007 alussa. Julkaiseminen ja julkisuus kuuluvat Laukkanen mukaan oleellisesti tutkijan työhön, sillä työ tehdään yhteiskunnan rahoituksella.

– Koen velvollisuudekseni puhua julkisesti tutkimuskohdeestani sekä haastateltavistani, ei-heteroseksuaaleiksi itsensä määrittlevistä tytöistä, sillä he pitävät työtään tärkeänä ja toivovat sen lisäävän suvaitsevaisuutta ja ymmärrystä, Laukkanen sanoo ja painottaa, että julkisesti puhumisen vaatimus ei tarkoita sitä, että tutkijan on aina oltava valmis kirjoittamaan tai antamaan lausuntoja.

– Tutkijalla on kaikki oikeus myös kieltäytyä haastattelupyynnöistä.

Mediatieteen oppiaineeseen väitöstyötään tekevän Marjo Laukkanen mielestä omista artikkeleista saadut referee-lausunnot ovat vieneet tutkimusta eteenpäin, vaikka tekstiä arvioivien asiantuntijoiden voi olla joskus vaikea puuttua teksteissä esitettyihin tulkintoihin.

– Refereet näkevät vain tekstiin sisältyvät aineistopalaset, jotka luonnollisesti tukevat tutkijan omaa tulkintaa. Siksi lausunnoissakin puututaan tulkintojen sijaan helpommin esimerkiksi artikkelin muotoon ja kieleen tai pyydetään tutkijaa perustelemaan argumentaationsa paremmin. Minua saadut lausunnot ovatkin kannustaneet pohtimaan omaa vastuutani tutkijana: millä ehdoilla teen tulkintoja aineistostani ja ovatko johtopäätökseni perusteltuja.

Populaarin kirjoittamisen ohjenuorat

Marjo Laukkanen on ollut Lapin yliopiston jatko-opiskelijana vuodesta 2003 lähtien. Suomen Kulttuurirahasto on myöntänyt hänelle kaksi vuoden mittaista apurahaa. Niiden lisäksi Laukkanen on työskennellyt puoli vuotta Lapin yliopiston rehtorin myöntämien apurahojen turvin.

– Puolitoista vuotta sitten tein töitä kahdeksan kuukautta ilman tutkimusrahoitusta. Silloin totesin, että minun on pakko saada julkaisuja, jotta tutkimukseni mahdollisuudet saada taloudellista tukea kasvavat, Laukkanen muistelee. Tampereen yliopistossa tiedotusoppia pääaineenaan opiskellut Laukkanen on työskennellyt toimittajana miltei kaksi vuotta, joten kirjoittaminen ei ollut hänelle vierasta. Silti ensimmäisen, Tiedotustutkimus-lehdessä julkaistun artikkelin työstäminen vei paljon aikaa.

– Aluksi kirjoitin turhan toimittajamaisesti, ja ensimmäisen artikkelini populaari ilmaisutapa sai referee-lausunnoissa kritiikkiä osakseen. Kirjoitustyyliäni kutsuttiin demimäiseksi nuortenlehti *Demin* mukaan, jonka keskustelupalsta artikkelillani käsittelen. Arvioitsijani totesi lausunnossaan, ettei kirjoitustyyli vakuuta lukijaa, Laukkanen kertoo.

Tiedotustutkimus-lehdessä julkaistun artikkelin jälkeen Marjo Laukkanen on kehittänyt kirjoitustyyliään lähemmäs tieteellistä ilmaisutapaa, vaikka monet populaarin kirjoittamisen käytännöt näkyvät edelleenkin tutkijan tyyliissä.

Marjo Laukkanen

Marjo Laukkanen (s. 1977) valmistui yhteiskuntatieteiden maisteriksi Tampereen yliopistosta vuonna 2001. Hänen mediatieteen oppiaineeseen työstämä väitöskirjansa käsittelee seksuaalisuutta tytöille suunnatuista nettikeskusteluissa. Laukkanen tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitä ja miten tyttöjen nettikeskusteluissa puhutaan seksuaalisuudesta.

Marjo Laukkanen on työskennellyt ennen tutkijauraansa toimittajana sanoma- ja aikakauslehdissä. Hän on opettanut kirjoitusviestintää mediatieteen perusopiskelijoille, ja on opiskelijana Lapin yliopiston yhteisen tutkijakoulun ammattitutkijakoulutuksessa.

– Pyrin tekstissäni suoruteen, enkä halua piilottaa sanomaani tieteelliseen jargoniiin, hän kuvaa.

– Toimittajakoulutuksessa painotettiin tekstin selkeäkielisyyttä, kiinnostavuutta, yleistajuisuutta ja ymmärrettävyyttä. Pidän niitä myös tärkeinä tieteellisen tekstin ominaisuuksina. Aikakauslehdessä työskennellessäni opin ajatuksen draaman kaaresta, jota edelleenkin hyödynnän kirjoittaessani. Kun työstän artikkelia, pyrin sen alussa tuomaan esiin jonkin tietyn ristiriidan tai jännitteen, jota työssäni selvitän. Lopuksi tarjoan tulkinnan tai vastauksen alun ristiriitaan.

Julkaisupakko hidastaa tutkimustyötä

Marjo Laukkanen lähestyy väitöstutkimuksessaan tytöille tarkoitettuja nettikeskusteluja etnografian keinoin. Lähestymistavan mukaan tutkittavilla tulisi olla mahdollisuus kommentoida tutkijan esittämiä tulkintoja. Siksi Laukkanen on luetuttanut haastateltavillaan kolme artikkeliaan. Hän pitää tärkeänä sitä, että tieteellisille foorumeille julkaistu teksti aukeaa tiedeyhteisön lisäksi myös muille lukijoille.

– Kirjoittaessani pidän mielessäni artikkelini kolme yleisöä: tieteellisen yhteisön, niin sanotun suuren yleisön ja nettikeskustelijat, joihin haastateltavani paikantuvat. Toiveeni on, että jokaisessa tekstissä löytyisi jokaiselle jotakin, Laukkanen sanoo ja jatkaa välittömästi:

– Tämä on tietenkin ihan älyttömän vaikeasti saavutettavissa oleva haaste.

Marjo Laukkanen mukaan julkaisut ovat tieteen elinehto. Ilman niitä kukaan ei voi lukea tai kritisoida tekeillä olevia tutkimuksia, eikä keskustelua tutkimusaiheista ja analyyseistä pääse syntymään. Nykyistä julkaisujen määrää korostavaa ilmapiiriä Laukkanen pitää kuitenkin huonona.

– Olen ymmärtänyt, että julkaisujen määrällä on merkitystä apurahoja ja virkoja haettaessa. Määrän korostaminen johtaa nuorilla tutkijoilla kuitenkin helposti julkaisupakkoon, jolloin julkaisujen paljous nousee tärkeämmäksi kuin niiden laatu. Tällöin käy usein niin, että samaa asiaa tulee toistettua vähän eri muodossa eri foorumeilla, ja artikkelien muokkaaminen vie aikaa itse tutkimustyöltä. Tähän olen sortunut itsekkin.

Marjo Laukkanen kertoo työskennellessä puolitoista vuotta täysipäiväisesti tutkimusaiheensa parissa ennen kuin julkaisi ensimmäisen aiheeseen liittyvän tekstinsä. Nuorelle, lyhyissä apurahapätkissä työskentelevälle tutkijalle tuo aika tuntui pitkältä. Ja vaikka ensimmäinen artikkeli syntyi tutkijan mielestä hitaasti, sen jälkeen tahti on ollut ripeää.

– Työskentelyni muuttunut johdonmukaisemmaksi. Kun aloitan artikkelin

työstämisen, olen saanut useimmiten analyysini päätökseen. Aluksi hahmottelen artikkelin idean ja rakenteen pääpiirteittäin ja kirjoitan siitä lyhyen abstraktin. Sen jälkeen aloitan itse kirjoittamisen, Laukkanen kuvaa. Kirjoittamistyön onnistumisen edellytyksenä hän pitää mahdollisuutta keskittyä vain ja ainoastaan tutkimustyöhön.

– Aamupäivä on minulle paras kirjoittamisajankohta. Jos menetän aamutunnin esimerkiksi tapaamisiin tai kokouksiin, menetän kirjoittamisen kannalta kokonaisen työpäivän. •

Sari Väyrynen

Joulun illuusiosta ikimuistoinen

Joulu on satumaista aikaa. Mutta tuleeko joulun taika todeksi Lappiin virtaaville joulumatkailijoille? Matkailuala voi löytää apua jouluilluusion luomiseen teatterista ja elokuvista, luottavat näyttelijä *Hannu-Pekka Björkman* ja ohjaaja *Juha Wuolijoki*.

Lokakuussa Levin matkailutoimijoiden tapaamisessa puhuivat näyttelijä Hannu-Pekka Björkman Kom-teatterista ja ohjaaja Juha Wuolijoki Snapper Films Oy:stä uskovat, että teatterin ja elokuvan opeista voi olla hyötyä matkailuelämysten ja joulun sadun luomisessa. Joulumatkailu keskittyy nykyisin melko vahvasti erilaisiin, matkailijoille tarjottaviin aktiviteetteihin. Joulutarinoiden avulla matkailutuotetta voidaan syventää kokonaisvaltaiseksi joulusaduksi.

– Matkailija on aivan kuin yleisö teatterissa, mutta matkailuelämyksissä tarina ja illuusio ovat kaikkialla, 360 astetta matkailijan ympärillä. Teatteriin verrattuna tilanne on siten jokseenkin vaativampi, sillä teatterissa huomio kiinnittyy sanattoman sopimuksen mukaisesti vain näyttämölle, Björkman toteaa.

Teatterin näyttämöllä ja elokuvassa illuusio on arkipäivää, vaikkakaan sen luominen ei ole yksinkertaista. Illuusion synty vaatii sen luojalta herkeämätöntä huomiokykyä pienistä yksityiskohdista, joilla satua ja tarinaa voi syventää.

– Yltiörealismi ja todellinen, ympärillä oleva maailma eivät olekaan paras pohja luoville ideoille. Luovuus ei silti tarkoita suurta raharekkaa. Esimerkiksi *Aki Kaurismäen* elokuvassa *Boheemielämää* yhden kohtauksen tapahtumapaikana on Austerlitzin asema Pariisissa. Kuvaaminen siellä olisi kuitenkin maksanut huikeat 50 000 frangia. Kaurismäki ratkaisi pulman kuvaamalla lähtevän junan varjona

Lapin joulu

Lapissa vieraillee vuosittain noin 110 000 joulumatkailijaa. Heistä päivämatalaisia on 30–50 prosenttia.

Joulumatkailijat jakautuvat Lapin eri matkailukeskuksiin seuraavasti (vuoden 2004 joululentojen perusteella):

- Rovaniemi–Luosto 45 %
- Levi–Ylläs–Olos 34 %
- Saariselkä 12 %
- Enontekiö 9 %

Joulumatkailu tuo noin 15 % Lapin matkailutulosta.

seinälle. Seinään kiinnitettiin lappu ”Austerlitz”, ja junan lähtiessä maahan heitettiin saavillinen kuumaa vettä, joka sai aikaan samanlaisen savupilven kuin vanhanaikaisen junan lähtiessä liikkeelle. Ja tulos on elokuvassa erinomainen, Björkman kertoo.

Peruuttamattomia virheitä ei olekaan

Hannu-Pekka Björkman ja Juha Wuolijoki ovat tehneet yhteistyötä mm. televisioelokuvassa *Gourmet Club*, jossa Björkman näytteli pääosan ja jonka Wuolijoki ohjasi ja tuotti. Illuusion luomisen ammatillaiset tietävät fiktion ja sadun ongelmat.

– Satua rakennettaessa arki ei saa vuotaa läpi, sillä yksikin epäonnistunut elementti voi pilata illuusion. Elokuvassa se voi tarkoittaa vaikka sitä, että avustava näyttelijä vilkuilee kameraa silloin, kun hänen pitäisi vain kulkea ohi, Wuolijoki kertoo.

Arviolta kolmannes Lapin joulumatkailijoista on päivämatalaisia. Etenkin lyhyet matkat ovat herkkiä illuusion rikkoontumiselle, sillä illuusio kärsii kiireen tunteesta. Lisäksi niin teattereiden, elokuvien kuin matkailupalveluidenkin asiakkaiden joukossa on aina niitä, jotka tieteen tahtoen etsivät virheitä. Elokuvista on jopa nettisivustoja ja -kerhoja, jotka keskittyvät elokuvien virheisiin – mitä useamman virheen pystyt todistamaan, sitä suurempaa arvostusta nautit. Illuusion luojalle näiden ihmisten hallinta onkin ratkaisevaa.

– Teatterissa ja myös elokuvissa yleisön ja esiintyjien välillä on yhteinen sopimus siitä, että te katsotte ja me esiinnyimme. Matkailussa tämä ei varmasti ole yhtä yksiselitteistä, sillä asiakkaan huomio voi kiinnittyä minne tahansa. Joulusadun uskottavuuden kannalta esiintyjien improvisaatiotaidot ovatkin avainasemassa. Esiintyjän on pystyttävä tukahduttamaan oma ärsyntyminen ja pysyttävä sovittuun roolissa, Björkman sanoo.

Lohdullista on kuitenkin, että näyttelijä ei voi tehdä virheitä, jota ei voisi korjata.

– Itse asiassa virhe voi olla luovuuden lähde. Esiintyjän on pakko improvisoida ja revitellä, mikä usein tarkoittaa entistä parempaa ilmaisua. Sellaista mokaa ei olekaan, mitä ei todellisuudessa voisi tapahtua esimerkiksi Joulupukin pajassa. Jos kattolamppu tippuu lattialle, se on vain huomioitava esityksessä ja tokaistava, että ”tällaista täällä pukin pajassa aina sattuu, kun on näin joulun alla paljon puuhaa valmistellessa lahjoja lapsille ympäri maailmaa”. Ja parhaimmassa tapauksessa yleisö on haltioissaan, kun pääsee kurkistamaan kulisseihin, Wuolijoki sanoo.

Ohjaaja suojaa näyttelijää

Matkailupalvelun suunnittelija on ikään kuin näyttelijän tai elokuvan ohjaaja, joka pitää langat käsissään mutta myös suojelee esiintyjäään.

– Ohjaajan on oltava inhimillinen ja kysyttävä itseltään, kuka mistäkin roolista selviää. Esiintyjille annettujen roolien on oltava esiintyjän omalla tasolla. Näin helpotetaan esiintyjien tehtävää, Wuolijoki toteaa.

Hyvä ohjaaja suojelee näyttelijää myös pitämällä ilmaisun pienenä.

– Esiintyjä voi näyttellä vain yhden asian kerrallaan, joten näyttelijälle ei voi sanoa, että ”tulepas nyt sieltä reippaasti, mutta samalla piilevästi surevana”. Se on täysi mahdottomuus, Björkman naurahtaa.

Esityksen kannalta on sitä parempi, mitä vähemmän elementtejä esitykseen liitetään, sillä joka tapauksessa kokonaisvaltaisessa matkailutarinassa tulee eteen vaikeita tilanteita. Mitä Joulupukki voi esimerkiksi sanoa pikkupojalle, joka kysyy, tuoko pukki takaisin pojan kaksi viikkoa aiemmin kuolleen isän?

Joululahmot ovatkin haastavia rooleja. Näyttelijä Björkman on varma, ettei mikään teatteri- tai elokuvaverooli ei ole yhtä suuren epäilyn alla kuin joulumatkailun suuri mies Joulupukki.

– Eräs Joulupukkina paljon esiintynyt herra kertoi, että yksikin lapsi tarkisti ensin, onko pukilla kello, sitten pukin kenkien laadun ja kiersi vielä pukin taakse katsoen hiuksia ja partaa. Lopulta lapsi vakuuttui ja sanoi: ”Äiti, tämä on se oikea Joulupukki.” Siinä on kenelle tahansa näyttelijälle vaativa rooli, Björkman hymähtää. ●

Matkailuelämyksissä tarina ja illuusio ovat 360 astetta matkailijan ympärillä. Matkailusadun luoja on siis kiinnitettävä huomiota satua syventäviin pieniin yksityiskohtiin, aivan kuten ohjaajan ja näyttelijän on tehtävä näyttämöllä ja elokuvassa.

Filosofian merkitys yhteiskunnassa

Kolumni
Timo Airaksinen
Professori
Helsingin yliopisto

Akateeminen filosofia on Suomessa siinä oudossa asemassa, että sillä oletetaan olevan yhteiskunnallista merkitystä. Esimerkiksi Englannissa, joka sentään on filosofian suurmaa, näin ei ole. Filosofia on tiede tieteiden joukossa, ja sen puhtautta varjellaan ankarasti. *Martin Kusch*, joka nykyään on Cambridgen professori, sanoo, että jopa kaikki poikkitieteellisyys on tuomittavaa. Yksikin artikkeli filosofian ulkopuolisessa aikakauskirjassa on uhka filosofin identiteetille. Miten siinä sitten vaikuttaa yhteiskuntaan?

Filosofia vaikuttaa yhteiskuntaan suoraan ja epäsuorasti, yleensä kuitenkin epäsuorasti. Ongelma on nimitäin se, että suorassa vaikuttamisessa filosofisuus katoaa nopeasti. Filosofia kun ei ole mitä tahansa pohdiskelua ja arvoperustaisten mielipiteiden esittämistä. Filosofiasa on kokonaan oma jujunsa, jota ainakin filosofien itsensä pitäisi arvostaa ja vaalia. Tuntuu kovasti filosofiselta puolustaa eläinten oikeuksia, ja moni kokee aiheen itselleen tärkeäksi. Mutta pelkästään rakkaus eläimiin elävinä, tuntevina ja tahtovina olentoina ei riitä filosofian perustaksi. Jos puhutaan eläinten oikeuksista, pitäisi olla käytettävissä sellainen moraalisten oikeuksien teoria, joka soveltuu eläimiin. Tarvitaan uusi teoria, sillä vanhat puhuvat ihmisoikeuksista, esimerkiksi ihmisarvon kunnioittamista.

Filosofian ydin on käsitteellinen pohdinta, kuten jo *Sokrates* opetti. Tätä kautta päästään käsiksi oman ajattelun hallintaan, oikeaan toimintaan, mukaan lukien yhteiskunnallinen toiminta. Sokrates väitti, että ihminen, joka ajattelee oikein, myös toimii oikein. Ja vain se, joka ajattelee oikein, voi toimia oikein. Eikä Sokrateen filosofia todellakaan ollut konformistista. Filosofia ei ole empiirinen tiede, vaan sen ytimessä on edelleen käsitteellinen analyysi ja siihen perustuva ymmärtäminen ja oikea toiminta. Ja koska filosofialla on oma menetelmänsä, sitä on opiskeltava ja harjoiteltava.

Markkinatalous ja kilpailuyhteiskunta on jatkuvan kritiikin kohteena. Yleensä silloin sanotaan, että markkinointi luo ihmiselle uusia tarpeita ja johtaa siten turhaan kulutukseen ja luonnonvarojen tuhlaukseen. Ei ole kovin filosofista kehottaa ihmisiä pidättäytymään turhasta ku-

luttamisesta. Ohje on kyllä oikeaan osunut, mutta miksi se olisi filosofinen? Jokainen tajuaa, ettei tuhlaaminen ole suositeltavaa. Ei siihen filosofiaa tarvita.

Filosofisen ihmettelyn voisi aloittaa tarpeen käsitteestä. Tarvejattelu on suomalaisen sosiaalipolitiikan perusta. Ajatuksena on, että tarve tuottaa ihmiselle vaatimusoikeuden. Ihminen ei pärjää yhteiskunnassa ilman koulutusta, joten on olemassa koulutautumisen tarve, joka merkitsee oikeutta koulutukseen. Koska tämä on vaatimus, sen kohde – valtio – tuottakoon koulutuspalvelut. Mutta jos mainonta lisää tarpeita, lisääkö se myös ihmisen oikeuksia? Syntyykö pätevä vaatimus katumaastureihin ja italialaisiin käsilaukkuihin? Totta kai syntyy, jos kyse on tarpeista. Ja siksi kyse ei ole tarpeista, vaan toiveista, haluista, haaveista, himoista ja pyyteistä. Kun tämä huomataan, ollaan yhtä askelta lähempänä markkinatalouden ymmärtämistä pyydetaloutena.

Yhteiskuntamme perustuu tiedon tuottamiselle ja soveltamiselle. Filosofista tiedon kritiikkiä tarvitaan. Kenenkään ei pitäisi joutua tietotyöhön ilman kriittisiä välineitä, ja niitä filosofia on yrittänyt historian aikana tarjota. *Immanuel Kant* kysyi, missä ovat tietomme rajat ja mitä oikeastaan voimme tietää. *Karl Popper* arvosteli marxilaisuutta ja psykoanalyysia näennäistieteinä. Suomalaisista naisista paljon yli puolet uskoo, että horoskoopit eivät ole kokonaan vailla perusteita, miehistä vähän vähemmän. Suomalaiset kristityt uskovat sielunvaellukseen ja uudelleensyntymiseen. Ihmiset uskovat mitä haluavat. Filosofian mukaan pitäisi kuitenkin uskoa vain siihen mistä on näyttöä. Tai ainakaan ei kannata uskoa siihen mistä ei voi olla näyttöä. Sivistynyt ihminen ei usko mitä tahansa. Hän ei alista tietoa pelkkien toiveiden ja haaveiden palvelukseen.

Helsingin yliopiston etiikan ja yhteiskuntafilosofian professori
vierailee parhaillaan Timo Airaksinen
Cambridgen yliopistossa Isossa-Britanniassa

Sini Mattila – Lapin yliopistosta äidiksi ja yrittäjäksi

1. Olet kotoisin Valkeakoskelta. Opiskelit Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa 1998–2004. Vaatetus suunnittelusta suorittit kandidaatin tutkinnon, taiteen maisterin tutkinnon puolestaan multimedian maisteriohjelmassa, jonka painopistealueet olivat multimediatuotanto ja -suunnittelu. Aineyhdistelmäsi on varsin monitieteinen. Mitä hyötyä näet siitä olevan urallesi?

Aineyhdistelmäni hyödyn koin heti valmistuttuani. Oli selvästi helpompi hakea töitä, kun minulla oli monentyyppisiä painotusmahdollisuuksia hakiessani erityyppisiin yrityksiin. Myös erottautumisen muista vaatetus suunnittelijoista koin helpommaksi aineyhdistelmäni avulla.

Nyt toimiessani yksityisyrittäjänä pystyn itse suunnittelemaan ja tuottamaan mahdollisen oman mallistoni markkinointimateriaaleja, mikä on myös suuri etu.

2. Suuntauduit jo opintojesi aikana yritysmaailmaan tekemällä gradusi vaatetusalan yritykselle. Mitä tutkit gradussasi ja mitä piti sisällään gradusi taiteellinen osio?

Gradussani etsin vastauksia siihen, mitä merkityksiä IVANA Helsingin asiakas liittää yrityksen retrotuotteisiin. Yrityksen vaatteiden mielikuvat nousivat erilaisista aikaulottuvuuksista. Tärkeänä mielikuvien herättäjänä oli ajankohtaisuus ja näkyvyys, jonka yritys on onnistunut luomaan. Toisaalta historiallisuus, josta osa vaateen ja yrityksen mielikuvasta koostuu, toimi vaatteiden personallistamisen apuna. Ystäväpiirini vaikutus erilaisten mielikuvien syntymiseen tuli selville verrattessa yksilö- ja parihaastatteluja.

Taiteellinen osuus, CAMPGROUND-video, toimi esimerkkinä yrityksen ideologiasta sekä yhtenä näkökulmana 1970-lukuun. IVANA Helsinki hyödyntää videota osana markkinointiviestintäänsä. Videota on käytetty mm. muotinäytök-

sisä ja sen löytää myös heidän Internet-sivuiltaan.

3. Pääsit heti valmistumisesi jälkeen töihin vaatetusalan yritykseen suunnittelemaan yrityksen visuaalista ilmettä. Mikä oli syynä siihen, että ovet työelämään avautuivat heti valmistumisesi jälkeen?

Yritys kiinnostui vaatetus- ja multimediaosaamisen yhdistelmästäni. He pitivät myös tärkeänä sitä, että olin jo toteuttanut yhdistelmäni käytännössä eli olin tehnyt loppuyöni vaatetusalan yritykselle.

4. Mitä teit yrityksessä ja tuntuiko siltä, että pystyit hyödyntämään opintojasi täydellä teholla?

Toimin osana vaatetus suunnittelijoiden tiimiä sekä suunnittelin ja toteutin erilaisia markkinoinnin materiaaleja, mm. liikkeissä käytettäviä julisteita ja messuosastoilla näytettäviä videoita.

Vaikka opiskeluyhdistelmäni oli monipuolinen ja ehkä juuri siitä syystä ei

yksittäisiin asioihin päässyt aina täysillä paneutumaan. Työelämässä jo ensimmäisen puolen vuoden aikana tuli paljon uutta ja koenkin, että työn kautta kehittyminen on aina ensisijaisen tärkeää.

5. Olet perustanut oman yrityksen ja työskentelet nyt sen kautta, miksi?

Omalla toiminimellä työskenteleminen antaa vapaat kädet toimia monissa erilaisissa projekteissa ja siten antaa vielä enemmän tilaa omien rajojen etsimiselle. Tällä tavoin koen voivani kehittyä mahdollisimman paljon.

Ehkä jokaisen vaatesuunnittelijan unelma on tehdä jossain vaiheessa myös ikimoo mallistoa, niin myös minun. Oman yrityksen kautta toimiminen vapauttaa minut myös mahdollisesti tähän. Myös se, että nyt voin toimia Helsingissä enkä muutenkaan ole kiinni yhteen paikkaan, on tuntunut minulle luontevalle.

Haastattelu: Olli Tiuraniemi

Alumnin uraikkuna

Sini Mattila synnytti haastattelun jälkeen 8.11.2005 terveen pojan (3,5 kg, 51 cm). Kide-lehden toimitus onnittelee onnellisen perhetapahtuman johdosta.

Väitökset

www.ulapland.fi > uutisarkisto

Alueellinen korkeakoulutus edistää koulutuksellista tasa-arvoa

Kasvatustieteen maisteri *Marja-Liisa Vaaran* väitöstutkimuksessa pohditaan, kuinka alueellinen korkeakoulutus tulisi Suomessa järjestää.

2000-luvun alussa toteutetun Kemi-Tornion maakuntakorkeakoulukokeilun tavoitteena oli tuoda eri yliopistojen avoimia opintoja Kemi-Tornion seudulle. Väitöstutkimuksessaan Marja-Liisa Vaara kartoitti aikuisopiskelijoiden kokemuksia kokeilusta, ja kokemukset luovatkin haasteita sekä yliopistolle että ammattikorkeakoululle.

– Vastausten mukaan alueella tarvittaisiin koulutusta, joka edistää ihmisten mahdollisuuksia sijoittua työelämään ja estää näin syrjäytymistä, Vaara sanoo.

Aikuisopiskelijat pitivät ensiarvoisen tärkeänä koulutuskustannusten kohtuullisuutta ja verkko-opetuksen kehittämistä.

– Alueellisessa koulutuksessa on huomioitava erityisesti sellaisten ihmisten tarpeet, jotka eivät halua muuttaa toiselle paikkakunnalle opintojen vuoksi. Muut-

totappiokunnissa työelämän rakenteelliset muutokset lisäävät myös työelämässä olevien koulutustarpeita, Vaara huomauttaa.

Väitös 7.10.2005

Marja-Liisa Vaara: *Avoimista opinnoista osaamiseksi – Maakuntakorkeakoulukokeilun arkea opiskelijoiden kokemana Kemi-Tornion seutukunnassa*

Marja-Liisa Vaara

Verovelvollisuusryhmiä koskevaa lainsäädäntöä tulisi tarkistaa

Oikeustieteen lisensiaatti *Petri Saukon* väitöstutkimuksen mukaan verovelvollisuusryhmiä koskeva sääntely on puutteellista ja epäselvää. Lisäksi sääntely voi loukata oikeusvarmuutta ja yhdenvertaisuutta, joten lainsäädäntöä tulisi tarkistaa.

Petri Saukon väitöstutkimuksessa tarkastellaan rahoitus- ja vakuutusalaan kiinteästi liittyviä verovelvollisuusryhmiä arvonlisäverojärjestelmässä sekä pohditaan, onko lainmuutoksiin tarvetta.

Vapaaehtoinen ryhmäsääntely on rajattu arvonlisäverolaissa koskemaan vain rahoitus- ja vakuutusala. Yhtenä verovelvollisena toimiminen on usein edullista verottomia rahoitus- tai vakuutuspalveluja myyville pankeille ja vakuutusyhtiöille, koska ne voivat tehdä ryhmän sisällä muutoin verollisia hankintoja, esimerkiksi atk-palveluja, vähennys- ja palautuskelvottomaan toimintaansa verotta.

– Yhdenvertaisuuden näkökulmasta rajoitus vain rahoitus- ja vakuutusosalalle on kyseenalaista. Ryhmäsääntely voisi olla edullista myös mm. terveyden- ja sairaanhoidon toimialalla, Saukko arvioi.

Verovelvollisuusryhmiä koskeva nykyinen sääntely on osin puutteellista ja epäselvää, minkä voi nähdä loukkaavan verotuksen yhdenvertaisuutta ja oikeusvarmuutta.

– Lainsäädäntöä tulisi oikeudellisesti selventää ja useiden muiden EU-valtioiden tapaan mahdollisesti laajentaa koskemaan myös muita toimialoja, Saukko sanoo.

Petri Saukko toimii veroasiantuntijana KPMG Oy Ab:ssa.

Väitös 21.10.2005

Petri Saukko: *Arvonlisäveroryhmät*

Petri Saukko

Raittiit kuivuvat, alkoholia käyttävien kärki kostuu

Yhteiskuntatieteiden lisensiaatti *Tarja Orjasniemen* väitöstutkimuksen mukaan raittius on ollut ja on edelleen pohjoisella maaseudulla huomattavasti yleisempää kuin keskimäärin koko Suomessa.

Tarja Orjasniemen tutkimuksessa analysoidaan pohjoisen maaseutuvaestön raittiuden, alkoholin käytön, alkoholisientien ja mielipiteiden muutoksia sekä muutoksiin liittyvää moraalivallin murentumista Ranualla ja Posiolla. Kyseiset kunnat olivat alkoholiolojen osalta 1980-luvun alussa samassa tilanteessa kuin koko Suomen maaseutu 1960-luvun lopussa: alkoholimyymälöitä ei ollut eikä keskiolutta ollut saatavilla.

Tutkitut paikkakunnat ovat säilyneet pitkään perinteisenä maaseutuna, jossa raittiudesta luopuminen ja alkoholin käytön aloittaminen ovat olleet sukupolvittainen ilmiö ja jonka arvomaailma on

ankkuroitunut talonpoikaiseen elämänmuotoon ja lestadiolaisuuteen.

– Raittius on ollut ja on edelleen pohjoisella maaseudulla huomattavasti yleisempää kuin keskimäärin koko Suomessa. Tämä koskee sekä maaseudun naisia että miehiä, Orjasniemi toteaa.

Tutkituissa kunnissa kolme neljäsosaa raittiista ei ole koskaan käyttänyt alkoholia. Heille raittius kuvastaa kannanottoa ja tietoista henkilökohtaista vakaumusta. Yli puolet ranualaisista raittiista pitää uskonnollista vakaumusta raittiutensa perustena. Posiolla raittius ankkuroituu yleiseen raittiuden periaatteeseen ja väestön ikäntymiseen.

Toisaalta tutkituilla paikkakunnilla alkoholin käyttö on liki kaksinkertaistunut parissa kymmenessä vuodessa, mutta jää silti reilusti alle puoleen koko Suomen keskimääräisestä käytöstä.

– Moraalivallin lopullinen murentuminen maaseudulla ajoittuu 1980- ja 1990-lukujen vaihteeseen, joten alkoholiolojen muutos on tullut pohjoiselle maaseudulle parin vuosikymmenen viiveellä ja paikallisen kulttuurin värittämänä, mutta on tullut kuitenkin, Orjasniemi toteaa.

Tarja Orjasniemi toimii sosiaalityön yliassistenttina Lapin yliopistossa.

Väitös 22.10.2005

Tarja Orjasniemi: *Ottaako vai ei... Raittiuden ja alkoholin käytön sukupolvittaiset muutokset moraalivallin murtumisen ilmentyminä pohjoisella maaseudulla 1980–2000-luvulla*

Tarja Orjasniemi

Monika Luthje

Matkailijat kyseenalaistavat elämystuotteet

Matkailualalla ja julkisessa keskustelussa on puhuttu viime vuosina varsin yksinäisesti elämysmatkailun puolesta. Matkailututkija *Monika Luthjen* maaseutumatkailua koskeva väitöstutkimus osoittaa, että kaikkia matkailijoita elämystuotteet eivät kiinnosta.

Monika Luthjen monitieteisessä väitöskirjassa tutkitaan, millaiset kulttuuriset ajattelumallit ja puhuvat ohjaavat matkailijoiden maaseutuun liittämiä kokemuksia ja mielikuvia. Puhuvat ja ajattelumallit määrittävät myös sitä, miten maaseutua voidaan matkakohteena markkinoida ja kehittää.

Tutkimuksen mukaan matkailijat arvostavat mm. maaseudun väljyyttä, luontoa, hiljaisuutta ja puhtautta. Matkailijoita miellyttää ihmisten aitous ja pääsy mukaan heidän arkeensa. Tärkeintä on, että matkailija on vapaa tekemään, mitä hän itse haluaa.

– Matkailuyritysten tuotteistamien maksullisten elämysten sijasta ei-elämysmatkailijat etsivät ja arvostavat elämysvapautta eli tuotteistamattomia, maksuttomia ja suunnittelemtomia elämyksiä. Taustalla voi olla pelko siitä, että elämyksiä tuottavat yritykset alkavat kontrolloida elämyksiämme ja niistä tulee pelkkää rahan kuluttamista ja kauppatavaraa, Monika Luthje sanoo.

Liian runsas elämystarjonta voi aiheuttaa matkailijalle elämysstressiä, kun hän ei ehdi kokea kaikkia tarjolla olevia elämyksiä tai ei suoriudu yritysten antamasta velvollisuudesta pitää hauskaa.

– Maaseutu on monelle matkailijalle jo itsessään tarpeeksi elämyksellinen matkakohde, jolloin tuotteistettuja erikoiselämyksiä ei tarvita. Tuotteistaminen voi toki merkitä matkailijalle vaivattomuutta ja mahdollisuutta saada uusia kokemuksia, mutta vaihtoehtoisesti myös ahdistaa

vaa keinotekoisuutta, pakko-ohjelmaa ja elämyskuluttamista, Luthje sanoo.

Väitös 11.11.2005

Monika Luthje: *Se mukava maaseutu siellä jossain: maaseutumatkailu kokemusten, mielikuvien ja markkinoinnin kohteena*

Metsästyksen suhtaudutaan entistä myönteisemmin

Kasvatustieteen lisensiaatti *Pirjo Ilvesviidan* suomalaista metsästyspolitiikkaa käsittelevän väitöstudkimuksen mukaan metsästyksestä on muodostunut modernin yhteiskunnan arvojen kanssa yhteensopiva luonnonhoidon menetelmä ja eläinkantojen säätelyn keino.

Ilvesviidan sosiologian alaan kuuluvassa tutkimuksessa tarkastellaan metsästyksen, metsästäjään, luontoon, riista- ja petoeläimiin sekä riistanhoitoon liittyvien käsitusten muodostumista ja niiden muutoksia metsästyspolitiikan näkökulmasta. Tutkimus etenee sääty-yhteiskunnasta luonnon tehohyödyntämiseen ja ympäristötietoisuuden heräämiseen.

Metsästyksen oikeutetaan nykyään korostamalla sen hyödyllisyyttä luonnolle ja ympäristölle. Sen päämääriä ovat mm. kokonaisvaltainen luonnonhoito, ympäristönsuojelu, riista- ja petokantojen säätely sekä vahinkoeläinten torjunta. Aiemmin päämäärät liittyivät mm. metsästysvietetin tyydytykseen, ruumiin ja hengen kasva-

tukseen tai urheiluun.

– Metsästyksiä ympäröivät monet risti-riitaiset arvot ja jännitteet, joiden välistä tasapainoa metsästyspolitiikalla tavoitellaan, Ilvesviita kiteyttää.

Metsästyksen yhteiskunnallisten tavoitteiden toteutumisen ratkaisevat viimekädessä riistamailla liipaisinta painavat rivimetsästäjät.

– Vastuullisuus on metsästyspolitiikan ydin. Metsästäjä on vastuussa toiminnastaan paitsi koko yhteiskunnalle myös eläimille, Ilvesviita sanoo.

Metsästyksen yhteiskunnallisen hyväksynnän ratkaisee se, kuinka hyvin metsästyspolitiikka pystyy osoittamaan toimintansa perustuvan ihmisen, luonnon ja eläimen välisille yleisille periaatteille.

– Esimerkiksi vakava erehtyminen riistakantojen arvioinnissa tai eläinsuojelunormien rikkominen voisivat asettaa metsästyksen oikeutuksen vakavasti kyseenalaiseksi, Ilvesviita pohtii.

Pirjo Ilvesviita työskentelee Lapin työ-

voima- ja elinkeinokeskuksen kehittämispäällikkönä.

Väitös 25.11.2005

Pirjo Ilvesviita: *Paaluraudoista kotkansuojeluun – Suomalainen metsästyspolitiikka 1865–1993*

Pirjo Ilvesviita

Jussi Kokkonen

Etnisten vähemmistöjen poikien koulumenestys oletettua heikompaa

Filosofian maisteri *Jussi Kokkosen* kosovalaisten oppilaiden koulusuoriutumista tarkastelevassa väitöstudkimuksessa paikallistetaan tekijöitä, jotka ehkäisevät etenkin kosovalaispoikien koulumenestystä ja heikentävät heidän mahdollisuuksiaan suomalaisessa valtakulttuurissa.

Poikien koulusuoriutumisen ongelmat selittyvät pitkälti historian, kulttuuristen tekijöiden ja statuksen yhteisvaikutuksella. Kosovon, kuten albaanit maata kutsuvat, historialliset tekijät tukevat kosovalaistytöiden koulumenestystä Suomessa.

– Tytöt ovat suuntautuneet kodinpiiriin, pojat taas perheen toimeentulon ja sosiaalisten suhteiden kautta laajemmalle. Myös epävarmuus perheen turvallisuudesta epävakaina aikoina kuormittavat huo-

mattavasti enemmän poikia, Kokkonen sanoo.

Kulttuuriset tekijät vaikuttavat yhteiskuntaan sopeutumiseen. Ensijaiset kulttuuriset tekijät ovat muotoutuneet Kosovassa, toissijaiset kulttuuriset tekijät Suomessa.

– Ensijaiset tekijät eivät lakkaa olemasta ja vaikuttamasta etnisten vähemmistöjen nuoriin, vaikka he asuvat Suomessa. Suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutuminen on pojille huomattavasti ongelmallisempaa kuin tytöille, mikä heijastuu myös heidän koulumenestykseensä, Kokkonen toteaa.

Statukseltaan kosovalaispojat sopivat vapaaehtoisten ryhmään, joka on tuotu uuteen yhteiskuntaan vastoin omaa tahtoaan. Tytöt identifioituvat vapaaehtoisten

ryhmään, joka asennoituu positiivisesti uuteen yhteiskuntaan. Etnisten vähemmistöjen poikien sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan onkin oletettua vaikeampaa.

– Jos halutaan estää etnisten vähemmistöjen poikien syrjäytyminen yhteiskunnasta, tulee uusin tieto ottaa käyttöön ja myös turvata maahanmuuttajaoppilaiden opetus lainsäädännöllä, Kokkonen toteaa.

Väitös 25.11.2005

Jussi Kokkonen: *Kosovalaisten oppilaiden koulusuoriutuminen John Ogbun makrotason mukaan tulkittuna*

Sanna Kopra: Kansalaisvaikuttamista ja kansainvälisiä suhteita

1. Toimit ihmisoikeusjärjestö Amnesty Internationalin Rovaniemen paikallisyryhmän ryhmäsihteerinä. Miten näet ihmisoikeustyön niveltävän kansainvälisten suhteiden opintoihisi?

Ihmisoikeudet ovat luonnollisesti merkittävä alue kansainvälisiä suhteita, joten Amnesty-toimintani antaa arvokasta perspektiiviä opintoihini. Ihmisoikeustyö myös motivoi opiskelemaan, jotta itsellä olisi tulevaisuudessa paremmat eväät vaikuttaa tärkeisiin asioihin. Lisäksi ihmisoikeustyö antaa opinnoissani tavallaan lihaa luiden ympärille: yliopistossa liikutaan useimmiten niin abstraktilla tasolla, että Amnesty:n työ on hyvää vastapainoa ja antaa konkreettista tietoa maailman tilanteesta.

2. Rovaniemen amnestyläisten erityisalue on Venäjä. Mitkä ovat Venäjän suurimmat haasteet ihmisoikeuksien osalta?

Ihmisoikeusloukkauksia tapahtuu Venäjällä päivittäin, ja oikeuden saaminen ihmisoikeusloukkausten uhreille on vaikeaa. Muun muassa Tshetsjeniassa ihmiset ovat vaarassa joutua venäläisten turvallisuusjoukkojen kiduttamiksi ja pahoinpitelemiksi. Moskovassa, Pietarissa ja muissa suurissa kaupungeissa etnisiin vähemmistöihin kuuluvat ovat erityisen alttiita rasistiselle väkivallalle, johon syyllistyvät niin valtion palveluksessa olevat kuin yksittäiset ihmisetkin. Naiset kaikkialla Venäjällä ovat vaarassa joutua kidutuksen, seksuaalisen väkivallan ja pahoinpitelyn kohteeksi niin kotonaan kuin joutuessaan tekemisiin poliisin kanssa.

3. Olet myös Lapin yliopiston ylioppilaskunnan edustajistossa sekä toiminut hallintotieteen, johtamisen ja julkisoikeuden

opiskelijoiden ainejärjestö Remburssin hallituksessa koulutus- ja sosiaalipoliittisena vastaavana. Mistä kumpua kiinnostuksesi kansalaisvaikuttamiseen?

Unelmasta paremmasta maailmasta. Mielestäni kansalaisjärjestötoiminta on tärkeää työkokemusta ja antaa hyvän pohjan vaikuttaa tulevaisuudessa myös isommissa ympyröissä. Toki järjestötyössä tutustuu myös mukaviin, samanhenkisiin ihmisiin.

4. Olet opiskellut johtamista ja nykyisin pääaineenasi on kansainväliset suhteet. Onko tähtäimessäsi kansainvälisen johtajan ura?

Toivottavasti. No, jos ei ihan kansainvälisen johtajan, niin toivottavasti kuitenkin yhteiskunnallisen vaikuttajan ura.

Kysymykset: Sari Väyrynen

Opin polulla

Valokuva: N.H.

Sanna Kopra

Riihimäeltä kotoisin oleva Sanna Kopra opiskelee kansainvälisiä suhteita toista vuotta Lapin yliopistossa. Tätä ennen hän on ennättänyt hankkia ympäristöjohtamisen tradenomin koulutuksen. Sanna harrastaa kansalaisjärjestötoiminnan lisäksi lumilautailua, melontaa ja astangajoogaa.

Lyhyesti

Eija Timonen ja Matti Hyvärinen dosenteiksi

Lapin yliopiston hallitus nimitti 16.11.2005 taiteen tohtori *Eija Timosen* lasten mediakulttuurin dosentiksi taiteiden tiedekuntaan ja yhteiskuntatieteiden tohtori *Matti Hyvärisen* kertomuksen tutkimuksen dosentiksi menetelmätieteiden laitokselle.

Taiteen tohtori, filosofian lisensiaatti Eija Timosen mediakulttuurin toiminnassa voidaan erottaa kolme keskeistä aluetta: käsikirjoittaminen, kouluttaminen ja tutkimus. Timonen on kirjoittanut 7 lastenkirjaa, yli 60 piirrostarina- ja 20 pienoisnäytelmäkäsikirjoitusta. Timosen luentojen keskeisinä aiheina ovat olleet käsikirjoittaminen eri medioihin, medialukutaito ja viestin vastaanottamiseen vaikuttavat tekijät.

Yhteiskuntatieteiden tohtori Matti Hyvärisen akateeminen tausta on yhteiskuntatieteissä, ennen kaikkea politiikan tutkimuksessa. Uralaan hän on toiminut mm. yliopiston opettajana, Suomen Akatemian tutkijana ja Helsingin yliopiston Tutkijakollegiumin tutkijana. Tutkimuksissaan Hyvärinen yhdistää humanistista ja yhteiskuntatieteellistä elämäkertatutkimusta.

Uusi tutkimuskeskus tukee lappilaista kasvatusta ja koulutusta

Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekuntaan on perustettu uusi Oppimisen, opiskelun ja opetuksen tutkimuskeskus OUNAS. Keskuksella pyritään vastaamaan lappilaista kasvatusta ja koulutusta koskeviin uhkiin.

OUNAS pyrkii lappilaisen identiteetin ja tulevaisuuden uskon vahvistamiseen uusimman kasvatukseen ja koulutukseen liittyvän tutkimustiedon avulla. Lappilaisella kasvatuksella ja koulutuksella on monia erityispiirteitä, joita on luontevaa tutkia juuri Lapin yliopistosta käsin. Lappilaisia ominaispiirteitä ovat mm. luonnonläheinen kulttuuri, matkailuelinkeinon korostuminen, erilaiset lappilaiset kansanliikkeet ja saamelainen alkuperäisväestö. Lappilaisia ongelmia ovat väestöpohjan vähäisyys ja muuttotappio, pitkät etäisyydet, elinkeinorakenteen kapeus ja työttömyys sekä syrjäytyneisyys.

OUNAKSEN tutkimus jakautuu neljään tutkimusohjelmaan, joissa sovelletaan pedagogisia ratkaisuja Lapin ja muiden alueiden oppilaiden ja opettajien erityistarpeisiin, tarkastellaan kasvatusta sosiaalisen vuorovaikutuksen ja tunnesuhteiden verkostojen näkökulmasta sekä kehitetään oppimista ja osaamista työelämässä sekä aktiiviseen kansalaisuuteen kasvattamista.

Tutkimuskeskuksen johtajana toimii Lapin yliopiston aikuiskasvatuksen professori *Kari E. Nurmi*.

Suomen Akatemialta rahoitus kolmelle tutkimushankkeelle

Suomen Akatemian kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunta myönsi 11.11.2005 rahoituksen kolmelle Lapin yliopiston tutkimushankkeelle.

Rahoituksen saivat matkailun kulttuurintutkimuksen (ma) professori *Soile Veijolan* vetämä Turismi työnä -hanke, Arktisen keskuksen tutkimusprofessori *Timo Koivurovan* vetämä Arktisten kansainvälisten hallintamekanismin kyky lieventää ilmastonmuutosta ja sopeutua sen vaikutuksiin arktisella alueella -hanke sekä kansainvälisten suhteiden (ma) professori *Aini Linjakummun* vetämä Pohjan tahto -hanke. Hankkeet saivat rahoitusta yhteensä 735 000 euroa.

Turismi työnä -hankkeessa tutkitaan turismin tuottamia työkäytäntöjä, taitoja, tiedon muotoja ja sosiaalisia järjestelyjä. Tutkimuksen kohteena on pääasiassa Suomen Lappi, joka yhdistää kaupunkimaiset vapaa-ajan keskuksat perinteisiin luontoelinkeinoin. Vuosina 2006–2009 toteutuva hanke sai rahoitusta 265 179 euroa.

Tutkimusprofessori Koivurovan vetämässä hankkeessa tutkitaan arktisten kansainvälisten hallintomekanismien ja toimijoiden kykyä lieventää ilmastonmuutosta ja sopeutua sen vaikutuksiin arktisella alueella. Arktisten kansainvälisten hallintomekanismien ja toimijoiden osuus on yllättävänkin tärkeä taisteltaessa ilmastonmuutosta vastaan ja sopeuduttaessa muutoksiin. Hanke toteutuu vuosina 2006–2008 ja se sai rahoitusta 200 000 euroa.

Pohjan tahto -hankkeessa tutkitaan yksilöiden toiminnan vaikutusta yhteisöllisyyteen pohjoisessa. Hankkeessa yksilö (mm. kylähuilu, kirjailijat, saamelaisvaikuttaja, valokuvaajat, tasavallan presidentti) edustaa tärkeää yhteisön olemassaolon tekijää, joka tuottaa kollektiivista yhteisymmärrystä ja yhteisön yhteistä identiteettiä. Vuosina 2006–2009 toteutuva hanke sai rahoitusta 270 080 euroa.

Tukikohta Pyhälle

Metsähallitus vuokraa Pyhä-Luoston kansallispuistossa sijaitsevan Keropirtin matkailumajan Lapin yliopistolle tutkimus- ja opetuskäyttöön. Tutkimusaiheita tulevat olemaan mm. matkailun ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset.

Kemijärven kunta rakensi Pyhä-Luoston kansallispuiston kaakkoiskulmassa sijaitsevan Keropirtin matkailumajaksi 1954. Keropirtti on komea, kookkaista pyöreistä hirsistä tehty harjakattoinen tunturimaja, jossa oli alun perin tilaa liki 50 matkailijalle. Museovirasto on arvioinut majan kulttuurihistoriallisesti merkittäväksi rakennukseksi, osaksi Lapin matkailun historiaa.

Keropirtti oli alkuvuosina kovassa käytössä. Siellä vieraili mm. presidentti Urho Kekkonen. Sittemmin maja pääsi vuosien saatossa huonoon kuntoon. Metsähallitus osti majan vuonna 2004 Suomen Nuorison liitolta. EU:n ja Lapin TE-keskuksen myöntämän rahoituksen turvin majaan tehtiin peruskorjaus perinteitä kunnioittaen, mm. majan ulkoasu säilytettiin mahdollisimman lähellä alkuperäistä.

Lapin yliopisto tulee käyttämään majaa erityisesti Pyhä-Luoston kansallispuistoon ja matkailualueeseen kohdistuvaan tutkimukseen ja opetukseen. Tutkimusaiheita tulevat olemaan mm. matkailun ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset. Tutkimuksen ja opetuksen edistäminen kuuluu myös kansallispuiston tavoitteisiin ja tukee sen hoitoa ja käyttöä.

Valokuva: N.H.

Lapin yliopiston ja Kuntoutussäätiön arviointihankkeelle huomattava rahoitus

Kansaneläkelaitos on myöntänyt Lapin yliopistolle ja Kuntoutussäätiölle yhteensä 275 720 euroa laajan arviointihankkeen toteuttamiseksi.

Rahoituksen sai Lapin yliopiston sosiologian professori *Asko Suikkasen* ja Kuntoutussäätiön tutkimusjohtaja *Aila Järvikosken* vetämä hanke, jossa arvioidaan Kelan rahoittamien lasten ja nuorten psykiatristen perhekuntoutusprojektien toimeenpanoa ja tuloksellisuutta.

Perhekuntoutusprojektien käytännön työssä toteutetuista toimintamalleista pyritään nostamaan esille keskeiset hyvät käytännöt ja erityistä kehittämistä edellyttävät alueet. Lisäksi arvioinnissa selvitetään toimijoiden yhteistyötä edistäviä ja estäviä tekijöitä. Arvioinnin piiriin kuuluu kaikkiaan 15 perhekuntoutusprojektia eri puolilta Suomea. Projekteista kuusi valitaan tarkempaan tutkimukseen. Arviointihanke käynnistyy joulukuussa 2005 ja päättyy alkuvuodesta 2008.

Tutkimusryhmään kuuluvat sosiologian professori Asko Suikkanen ja Kuntoutussäätiön tutkimusjohtaja, Lapin yliopiston kuntoutuksen professori Aila Järvikoski tutkijaryhmineen. Yhteistyökumppanina hankkeessa on lasten- ja nuorisopsykiatrian erikoislääkäri LT *Hanna Ebeling* (OYS) tutkijoineen.

Kasvatustieteen väitöskirjapalkinto mediakasvatuksen tutkija Reijo Kupiaiselle

Suomen kasvatustieteellinen seura palkitsi 18.11.2005 Kasvatustieteen päivillä Jyväskylässä filosofian tohtori *Reijo Kupiaisen* väitöskirjan *Mediakasvatuksen eetos* vuoden 2005 parhaana kasvatustieteellisenä väitöskirjana.

Elokvat, pelit, televisio, musiikki ja kännykät näyttelevät yhä suurempaa roolia sosiaalisessa elämässämme. Vanhemmat ja opettajat joutuvatkin kysymään, miten media vaikuttaa lapsiin ja nuoriin. Reijo Kupiaisen väitöstutkimuksessa *Mediakasvatuksen eetos* pureudutaan tähän usein julkisessa keskustelussakin esitettyyn mediavaikutusten huoleen. Kupiainen väitteli tohtoriksi Lapin yliopistossa toukokuussa 2005.

– Mediakasvatus on nuori ja monitieteinen tutkimusala, johon Kupiainen tuo väitöskirjallaan filosofisen näkökulman, toteaa väitöskirjaehdokkaista arvioinut tieteellinen toimikunta.

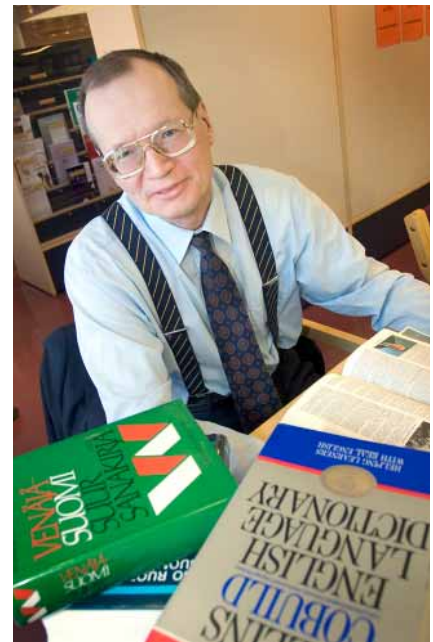
Arvioijat olivat ilahuneita erityisesti Kupiaisen tavasta ulkoiluttaa raikkaasti suuren filosofin, *Martin Heideggerin* vaikeaselkoisina pidettyjä ajatuksia teknologiasta. Kupiaisen tulkinta on maanläheinen ja tuore eikä pyri piiloutumaan mahtipontisen filosofisen oppiasanaston taakse. Toimikunnan mukaan Kupiaisen väitöskirja on vahva ja itsenäinen pioneerityö, joka antaa hedelmällisen sysäyksen mediakasvatuksen tutkimukselle.

Reijo Kupiainen toimii visuaalisen kulttuurin lehtorina Taideteollisen korkeakoulun Porin yksikössä.

Professori Heikki Mattilasta vuoden oikeushistorioitsija

Matthias Calonius-seura valitsi 9.11.2005 Lapin yliopiston oikeuslingvistiikan professori *Heikki Mattilan* vuoden oikeushistorioitsijaksi.

Palkitsemisen perusteluissa mainitaan, että professori Mattila on erittäin ansiokkaasti edistänyt oikeusvertailun, oikeuslingvistiikan ja oikeushistorian tuntemusta laajan tutkimustyönsä myötä niin kotimaassa kuin ulkomailakin. Erytymänsä ansaitsee hänen laaja teoksensa *Vertaileva oikeuslingvistiikka*, joka on nopeasti vakiinnuttanut Suomessa asemansa aihepiiriin tärkeimpänä tutkimuksena ja herättänyt kiinnostusta myös ulkomailla. Teoksessa yhdistyvät oikeuslingvistiikka, oikeusvertailu ja oikeushistoria.

Suomalaisten oikeushistorioitsijoiden yhdistys Matthias Calonius -seura ry myöntää vuosittain tunnustuspalkinnon henkilölle, joka on tutkimustyönsä ja muun toimintansa kautta erityisen ansiokkaasti edistänyt oikeushistorian tutkimusta ja tuntemusta.

Lääninhallitukselta rahoitus tietoturva-alan tutkimusprofessuuriin

Lapin lääninhallitus myönsi rahoituksen Lapin yliopistolle määräaikaista tietoturva-alan tutkimusprofessuuria varten. Tutkimusprofessorin tehtäviin kuuluu monitieteisen tietoturvallisuuden tutkimuksen ja opetuksen kehittäminen.

Professuurilla yliopisto haluaa olla osaltaan mukana Rovaniemen seudun tietoturva-alan kehittämisessä rakentamalla tietoturva-alalle kansainvälistä tutkimusverkostoa, kanavoimalla tutkimus- ja kehitysrahoitusta sekä rakentamalla monitieteisiä maisteriohjelmia. Tavoitteena on lisätä tietoturva-alan osaamista ja tutkimustietoa, kehittää alan yritystoimintaa ja julkista hallintoa sekä monipuolistaa tietoturva-alan liiketoimintaa pohjoisessa.

Tietoturva-alan tutkimusprofessori toteuttaa 1.12.2005–31.10.2007 välisenä aikana Lapin yliopiston menetelmätieteiden laitoksella.

Seija Tuupanen palkittiin kuvataideopetuksen kehittämisestä

Kuvaamataidon lehtori *Seija Tuupanen* on saanut Yliopistonlehtorien liiton palkinnon ansiokkaasta yliopisto-opetuksen kehittämisestä.

Tuhannen euron stipendi myönnettiin Tuupaselle kuvataideopettajien koulutuksen sekä verkko-opetusta hyödyntävän opetuksen kehittämisestä. Tuupasen ansiona nähtiin pitkäjänteinen verkko-opetuksen kehittäminen: hän on käyttänyt verkko-opetusta useilla eri kursseilla opintojen eri vaiheissa usean vuoden ajan. Palkinnon myönsi Yliopisto-opetuksen kehittämisrahasto OAJ:n Yliopistopäivillä 12.11.2005.

Seija Tuupanen on työskennellyt Lapin yliopistossa kuvaamataidon tuntiopettajana ja lehtorina vuodesta 1997 lähtien.

Barentsin alueen kulttuuriperinnölle kulttuuri-ikkuna

Marraskuun alussa Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa käynnistyneessä eLibrary&Culture without Borders -hankkeessa tuodaan Barentsin alueen kulttuuriperintöä ja siihen liittyvää tutkimustietoa suuren yleisön saataville sekä kehitetään alueen kulttuuri- ja taideorganisaatioiden yhteistyötä.

– Hankkeessa tiivistetään Barentsin taidemuseoiden, kirjastojen ja tutkimuslaitosten yhteistyötä sekä kehitetään alueen yhteinen, Internetissä toimiva kulttuuri-ikkuna, kertoo projektipäällikkö *Anne Ihalmo*.

Barentsin alueen kulttuuri-ikkunaan sijoitetaan alueen erilaisia kulttuuriaineistoja tekijänoikeuslain puitteissa. Sieltä tulee löytymään mm. alueen kulttuuriperintösältöjä sekä kulttuuri- ja taidehistorian tutkimustietoa. Hankkeessa tuotetaan myös uusia kulttuurisältöjä.

– Erilaisten kulttuurisältöjen kartoittaminen sekä yhteen saattaminen on yksi hank-

keen tärkeimmistä tehtävistä. Alueen taide- ja kulttuurihistorian tutkijoille luodaan yhteistyöverkostoja ja heidän tutkimustietoaan tuodaan entistä paremmin yleisön ja muiden tutkijoiden saataville, Ihalmo sanoo.

Kulttuuri-ikkuna tulee sijoittumaan Barentsin alueen jo olemassa olevalle portaaliin (www.barentsinfo.org). Hankkeen yhteistyökumppaneina ovat Lapin yliopiston Arktinen keskus, Lapin maakuntakirjasto, Rovaniemen taidemuseo, Argankelin alueen tieteellinen kirjasto, Murmanskin valtiollinen alueellinen tiedekirjasto sekä Murmanskin valtiollinen pedagoginen yliopisto.

Mediapedagogiikkakeskuksen tutkijoille rahoitusta oppimisympäristöjen monitieteiseltä tutkijakoululta

Oppimisympäristöjen monitieteinen tutkijakoulu on myöntänyt rahoitusta *Pirkko Hyvöselle* ja *Miika Lehtoselle* väitöskirjojen tekoon. Tutkijakoulun tavoitteena on tuottaa kansainvälisesti tasokkaita tutkijoita, jotka yhdistävät monitieteisesti teknologisten ympäristöjen ja oppimisen osaamista.

Pirkko Hyvöselle myönnettiin tutkijanpaikka vuodeksi. Hyvönen käsittelee tutkimuksessaan leikillisen oppimisympäristön ominaisuuksia sekä ympäristön ja siihen sisältyvän teknologian hyödyntämistä esi- ja perusopetuksessa. Opetustyön kehittämisen ohella Hyvönen pohtii tyttöjen ja poikien yhteisen leikin edellytyksiä leikillisessä oppimisympäristössä. Kuutta tutkijanpaikka haki 27 eri yliopistojen jatko-opiskelijaa.

Miika Lehtoselle tutkijakoulu myönsi rahoituksen kuudeksi kuukaudeksi väitöskirjan loppuunsaattamiseksi. Lehtonen pohtii tutkimuksessaan erityisesti sitä, kuinka moderneja simulaatio- ja virtuaaliodellisuusperustaisia välineitä ja verkkosovellutuksia voitaisiin hyödyntää perustelluilla ja tehokkailla tavoilla opetuksessa, opiskelussa ja oppimisessa.

Median opiskelijat menestyivät tutkijakouluhaussa

Audiovisuaalisen mediakulttuurin jatko-opiskelijat menestyivät valtakunnallisessa tutkijakouluhaussa. Kuudesta jaossa olleesta paikasta median opiskelijat saivat kaksi.

Elomedia on valtakunnallinen audiovisuaalisen mediakulttuurin tutkijakoulu, jonka toimintaa rahoittaa opetusministeriö. Tutkijakouluun haki kaikkiaan 36 jatko-opiskelijaa suomalaisista yliopistoista. Johtoryhmä valitsi kokouksessaan 31.10.2005 kuusi opiskelijaa varsinaisille tutkijapaikoille, kaksi varasijalle sekä kuusi statustutkijaa.

Varsinaisille tutkijapaikoille valittiin Lapin yliopistosta kaksi opiskelijaa sekä yksi opiskelija statustutkijaksi. Varsinaisille tutkijapaikoille valittiin *Olli Leino* ja *Minna Rainio* sekä statustutkijaksi *Hanna Wirman*.

Olli Leino ja Hanna Wirman ovat pelitutkijoita, Minna Rainio mediataiteilija. Leino tutkii tunteita tietokonepelikokemuksessa ja pyrkii mallintamaan tietokonepelien herättämien tunteiden syntymekanismit. Hanna Wirman pyrkii määrittelemään feminiinisen pelaa-jatyypin. Minna Rainio tutkii mediataiteen keinoin maahanmuuttajien muistoja. Tutkimuksen taiteellisena osana on videoinstallaatio.

Muista yliopistoista tutkijapaikoille valittiin *Petri Kola* Taideteollisesta korkeakoulusta, *Tommi Humalisto* Teatterikorkeakoulusta, *Ilona Hongisto* Turun yliopistosta ja *Teemu Palokangas* Tampereen yliopistosta.

Suurpetoja siedetään, jos petovahingot korvataan

Suurpetojen porotaloudelle aiheuttamat kustannukset ovat suuremmat kuin petovahingoista saatavat korvaukset. Suurin osa poronmistajista hyväksyy suurpedot poronhoitoalueella, mikäli petojen aiheuttamat vahingot korvataan ja petokantoja säädellään.

Lapin yliopiston Arktisen keskuksen vetämässä Petovahinkojen sosioekonominen merkitys porotaloudelle Suomessa -tutkimushankkeessa selvitettiin poronmistajien asenteita suurpetoja (karhu, susi, ahma, ilves) ja maakotkaa kohtaan sekä tutkittiin petovahinkojen porotaloudelle aiheuttamia kustannuksia.

Kyselytutkimukseen vastanneista poronmistajista noin 80 prosenttia oli sitä mieltä, että pedot voidaan hyväksyä poronhoitoalueella, mikäli petovahingot korvataan ja petokantoja säädellään. Suuri osa vastaajista katsoi petojen kuuluvan suomalaiseen kulttuuriperintöön. Noin 80 prosenttia vastaajista katsoi kuitenkin ihmisen oikeudeksi hävittää pedot, jos ne aiheuttavat taloudellista vahinkoa. Myönteisimmin petoihin suhtauduttiin pohjoisella poronhoitoalueella ja nuorimmissa ikäryhmissä.

Arktisen keskuksen lisäksi tutkimukseen osallistuivat Lapin yliopiston kauppatieteiden ja matkailun tiedekunta sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Tutkimusryhmään kuuluivat *Anna-Liisa Sippola, Harri Norberg, Merja Renko, Katja Suopajärvi ja Taru Sutinen*.

Uusi alueellinen matkailun koulutusohjelma käynnistyy

Verkoston toteutettava alueellinen matkailun koulutusohjelma on Suomessa ensimmäinen laatuaan.

– Ajatus matkailualan tutkintokoulutuksesta syntyi Lapin eri seutukunnissa. Koulutus palveleekin matkailuelinkeinoa, koulutuspäällikkö *Seppo Särkkä* kertoo.

Matkailualan liiketoimintaosaamisen alueellinen koulutusohjelma pätevittää matkailualan kandidaatiksi, ja siinä painotetaan matkailumarkkinoinnin, yrittäjyyden ja kauppatieteiden opintoja. Opetus järjestetään alueellisesti Tunturi-Lapin, Torniolaakson sekä Itä- ja Pohjois-Lapin seutukunnissa. Koulutuksesta vastaavat yhdessä Lapin yliopiston avoin yliopisto sekä kauppatieteiden ja matkailun tiedekunta. Lapin lääninhallitus on myöntänyt koulutusverkoston rakentamiseen ja testaamiseen ESR-rahoitusta 30.10.2007 saakka.

PROFESSORILIITTO

Professorin, tieteen, yliopiston asialla

Lapin yliopiston
Professoriliiton osasto
puheenjohtaja Ilkka Saraviita,
puh. 341 2510
ilkka.saraviita@ulapland.fi

TIETEESSÄ SUOMEN TULEVAISUUS

www.professoriliitto.fi

Jäätiköt kertovat ilmastonmuutoksesta

Ilmaston lämpenemisen seurauksena arktiset jäätiköt ja merijääpeite saattavat kadota kokonaan. Tämä vaikuttaa merien virtauksiin ja makean veden kiertoon, minkä seurauksena elinolot arktisilla alueilla muuttuvat huomattavasti.

Jäätikötutkija *Anna Sinisalo* Lapin yliopiston Arktisen keskuksen Arktis-tutkijakoulusta kertoo, että pienissä vuoristojäätiköissä ilmasto-olosuhteiden vaihtelut näkyvät hyvinkin nopeasti.

– Tutkijat ovat havainneet useiden vuoristojäätiköiden pienenevän hurjaa vauhtia keskilämpötilojen kohotessa. Toisaalta jotkut rannikoilla sijaitsevat jäätiköt saattavat edelleen kasvaa, sillä rannikoilla sataa lämpenemisen seurauksena enemmän, Sinisalo sanoo.

Sinisalo kuuluu Arktisen keskuksen globaalimuutoksen tutkijaryhmään, joka tutkii ympäristömuutosten vaikutusta ihmisen toimintaan.

Anna Sinisalon mukaan jäätiköt, merijää ja lumi ovat merkittävä osa maapallon ilmastojärjestelmää. Erityisen olennainen rooli niillä on arktisten alueiden muutoksessa, joka taas vaikuttaa koko maapallon elinolosuhteisiin.

– Rooli on monitahoinen, ja eri alojen asiantuntijoiden onkin tutkittava ilmastonmuutoksen syitä, nopeutta, voimakkuutta ja seurauksia yhteistyössä.

Oikeudenmukaisuus on oikeustieteilijöiden yhteinen asia

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan marraskuussa järjestämien valtakunnallisten Oikeustieteen päivien teema kiteytyi oikeudenmukaisuuteen, joka on sekä oikeustieteen että oikeuskäytännön tavoite.

Emeritusprofessori *Aulis Aarnio* sekä oikeushistorian ja roomalaisen oikeuden professori *Jukka Kekkonen* Helsingin yliopistosta pohtivat päivillä oikeustieteen vaikuttavuutta. Aarnion mukaan oikeustiede ei ole yksinomaan oikeuden teknistä täsmentämistä, vaan oikeus on olemassa ihmistä varten. Professori Kekkonen totesikin, että oikeustiede on kautta aikojen elänyt eräänlaisen sosiaalisen tilauksen varassa: yhteiskunnassa on ollut tahoja, joille oikeustieteen tuottama tieto, tulkinat ja kannanotot ovat olleet edullisia ja käyttökelpoisia niiden asemaa edistettäessä tai pönkitettäessä.

– Ajantasainen oikeustiede seuraa valppaasti aikamme merkittävimpiä yhteiskunnallisia ja kulttuurisia muutoksia sekä on myös valmis tuottamaan uusia ja kriittisiä näkemyksiä pelkäämättä mahdollisia konflikteja vallanpitäjien kanssa, Kekkonen totesi.

Eduskunnan oikeusasiamies *Riitta-Leena Paunio* puolestaan korosti oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin merkitystä, sillä tuomioistuinten toiminnan ja yhteiskunnallisten vaikutusten kannalta oikeudenmukaisella oikeudenkäynnillä on kauaskantoiset vaikutukset. Joutuisuuden ja asianmukaisen kuulemisen merkitystä ei voida korostaa liiaksi.

Oikeustieteen päivien työryhmissä oikeudenmukaisuutta pohdittiin mm. ympäristöoikeudellisessa päätöksenteossa, yritystoiminnan oikeudellisessa sääntelyssä sekä hyvinvointioikeuksien toteutumisessa. Valtakunnallisille Oikeustieteen päiville osallistui noin 180 oikeustieteilijää, lakimiestä ja opiskelijaa eri puolilta Suomea. Oikeustieteen päivät on oikeustieteen alan suurin kansallinen tapaaminen, ja se on yhteinen kaikille oikeudenalaille.

Ilmastonmuutoksen vaikutuksia tutkitaan Barentsin alueella

Viidentoista eurooppalaisen tutkimuskeskuksen ja yliopiston **BALANCE**-yhteishankkeessa on selvitetty ilmastonmuutoksen vaikutuksia ihmisiin, elinkeinoihin ja ekosysteemeihin Barentsin alueella.

Tutkimustulosten mukaan keskilämpötila nousee Barentsin alueella jopa viisi astetta vuoteen 2080 mennessä. Lapissa kevään ja kesän keskilämpötilan arvioidaan kohoavan kolme astetta ja talvella neljä astetta vuoteen 2050 mennessä.

– Lämpötilan kohoaminen aiheuttaa muutoksia ekosysteemissä. Ne heijastuvat luon-

nonvaroista riippuvaisiin taloudenaloihin eli Barentsin alueella poronhoitoon ja metsätalouteen, kertoo tutkimusprojektin koordinaattori, professori *Manfred Lange* Münsterin yliopistosta Saksasta.

Lapin yliopistossa on tutkittu ilmastonmuutoksen vaikutuksia poro-, kala- ja metsätalouteen. Suomessa tehdyissä haastatteluissa kävi

ilmi, että ilmastonmuutoksella on myönteisiä vaikutuksia metsätaloudelle, mutta ilmaston lämpeneminen voi myös aiheuttaa lisäkustannuksia puun korjuussa sekä teiden parantamisessa ja ylläpidossa.

Porotaloudessa entistä myöhempi talven tulo ja aikaisempi kevät ovat myönteisiä porojen laiduntamiselle ja vasomiselle, mutta jääpeite ja paksu lumihanki saattavat vaikeuttaa porojen ravinnonsaantia. Silloin ylimääräisiä kustannuksia aiheutuu porojen menetyksistä ja lisäruokinnasta.

Bangladeshin vähemmistöjen tulevaisuus näyttää synkältä

Bangladeshin vähemmistöjen oikeudellista asemaa heikentävät oikeusjärjestelmän vakavat puutteet ja laaja korruptio.

Bangladeshin vähemmistöjen oikeusasemaa käsittelevän selvityksen suoritti Lapin yliopiston Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutin bangladeshilainen tutkija *Waliul Hasanat*. Tutkimusprojekti tehtiin yhteistyössä ulkoasiainministeriön ihmisoikeuspolitiikan yksikön kanssa, ja sen vastuullisena johtajana oli Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutin johtaja, tutkimusprofessori *Timo Koivurova*.

Yli 130 miljoonan asukkaan Bangladeshissa erilaisiin vähemmistöihin kuuluu 12 prosenttia kansalaisista.

– Bangladesh on mukana useissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa, jotka sisältävät vähemmistösuojajyväliä. Maalla on kuitenkin monia ongelmia kansainvälisten sitoumusten noudattamisessa. Esimerkiksi vallassa oleva hallitus pyrkii lähinnä parantamaan omaa kansainvälistä mainettaan sitoutumalla ihmisoikeussopimuksiin ilman todellista sitoutumista vähemmistöjen suojeluun. Myös monet lait, jotka näyttävät päällisin puolin kohtelevan kaikkia kansalaisia tasapuolisesti, todellisuudessa syrjivät vähemmistöjä, Koivurova kertoo.

Myös oikeusjärjestelmän puutteet vaikeuttavat vähemmistöjen asemaa. Koivurovan mukaan hallituksen valta on todella suuri maan poliittisessa järjestelmässä ja myös tuomioistuinlaitoksessa.

– Riippumattoman tuomioistuinlaitoksen puuttuminen ja koko poliittis-oikeudellisen järjestelmän läpäisevä korruptio ovat johtaneet siihen, että vähemmistöillä ei ole keinoja parantaa asemaansa. Kun oikeudelliset ongelmat yhdistetään maan talousongelmiin, jotka ovat vaikeimpia juuri vähemmistöjen keskuudessa, on vaikea nähdä parempaa tulevaisuutta Bangladeshin vähemmistöille, Koivurova toteaa.

valtakunnallinen toimija

- 51 omaa palveluyksikköä
- 1000 ostopalvelukumppania

luotettava kumppani

- 3500 asiakasorganisaatiota
- 190 000 henkilöasiakasta

työterveyden osaaja

- 800 omaa ammattilaista

Medivire Työterveyspalvelut Oy
www.medivire.fi | vaihe 020 581 581

Hiutaleita
Aini Linjakumpu

Tämä on sairasta!

Sanottakoon heti alkuun: valtionhallinnon tehostamis- ja kehittämispuheet eivät ole mielestäni täysin turhia. Olipa kyseessä yliopistomaailma tai valtion sektorin muut alueet, voidaan hyvin suurella todennäköisyydellä löytää tapoja tehdä asiat entistä paremmin ja järkevämmin. Tulevaisuus ei ole samanlainen kuin tämä päivä, ja esimerkiksi kasvaan kilpailuun on viisasta varautua.

Mutta, mutta. Valtionhallinnon tuottavuusohjelman lanseeraaminen valtion tasolla ja sen jälkeen myös yliopistolaitoksen sisällä on jättänyt paljon toivomisen varaa. Ongelma ei ole pelkästään siinä, mitä asioita tavoitellaan ja millä aikataululla. Melkein suurempi ongelma on ollut se, miten asioita esitetään ja millaisina yliopistojen ihmiset ja työntekijät nähdään.

Maailmanlopun skenaarioiden maalaaminen tällaisissa yhteyksissä on yleistä. Yliopistolaitoksen ja suurin piirtein koko kansakunnan tulevaisuus on vaakalaudalla. Työtä tehdään tehottomasti ja työntekijät ovat melkein ongelmista suurimpia koko valtionhallinnossa. Nykyinen meno on saatava muutetuksi, muutoin tuho on tulossa nurkan takaa.

Suomi on taloudellisesti ja monilla muilla mittareilla liki kaikkien kansainvälisten vertailujen kärjessä – myös yliopistosektorilla, vaikka emme olisikaan yksittäisinä yliopistoina ranking-listojen ykkösiä. Siitä huolimatta tuloksia ja toimintoja pidetään liian huonoina. Syyllisiä ei tarvitse kaukaa hakea.

Tämäkö on se tapa, jolla ihmisten sitoutumista ja monin tavoin tuloksekasta työtä arvotetaan? Tällä tavoinko pidetään ihmisten motivaatio, omanarvontunto ja tulevaisuusoptimisti vireillä? Miksi kansakunta, jonka olemassaolon edellytykset ovat maailman huippua, saa psyykattua itsensä jatkuvasti kielteisyyden spiraaliin? Tämä on surkeuden valtakunta, jossa kansallinen itseruoskinta on hyveistä korkein. Yksittäisten ihmisten on vaikea päästä kansallisesta synkistelystä ja aliarvostusta levittävästä työnteon mallista, jos kollektiivinen viesti on tällainen. Tämä on sairasta.

Tarvitseeko suomalainen mentaliteetti jatkuvaa talvisotaa tai jälleenrakennusaikaa ollakseen olemassa, ollakseen kunniallinen kansakunta? Kirjailija *Kalle Päätalon* tuotantoa tutkiva *Jenni Janatuinen* on väittänyt, että jäl-

leenrakennusajan tehokkuuden pontimena oli syyllisyys. Syyllisyys siitä, että oli jääty henkiin sodasta.

Syyllistämisen mentaliteetti yhdistettynä perinteiseen suomalaiseen komentokulttuuriin ei ole mieltä ylentävää eikä ihmisen voimavaroja hyödyntävä toiminnan tapa. Tulee mieleen, että tässä ollaan Pavlovin koiria, joita laitetaan järjestykseen. Tai fordismin inhimillinen muoto, jossa ihmiset, asiat ja toiminnot voidaan laittaa liukuhinamaiseen komentoon. Mutta yliopistossa olevat asiat eivät ole muttereita T-mallin Fordissa, eikä ihmiset pelkästään palkkansa takia raatavaa työläismassaa.

Suomea on pidetty lääkärinä kansainvälisen politiikan konflikteissa. Nyt lääkäreitä tarvittaisiin kotimaassakin. Alkuvaiheessa voitaisiin määrätä tukeva annos rauhoittavia niin valtionhallinnon suunnittelijanjakkareille kuin suunnitelmia toteuttavien instituutioiden jäsenillekin.

Lapin yliopisto toivottaa yhteistyökumppaneilleen
Rauhallista Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!

Ajankohtaisia
tapahtumia
nettisivuillamme:

www.ulpland.fi/tapahtumat

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO

PL 122 • 96101 ROVANIEMI

Sopimus 881414

Omassa
kodissa onni
ja rauha,
osuuspankissa
asuntolaina

**Kultaturva vakavan sairauden varalta
turvaa talouden.**

Raha ei tuo onnea, mutta se voi suojella sitä. Pohjolan Osuuspankista saat itsesi ja läheistesi turvaksi Kultaturvan vakavan sairauden varalta. Se vakuuttaa taloutesi perustan – terveytesi. Korvausrahat voi käyttää esim. asuntolainan maksuun.

Tule meille, kerromme lisää turvallisesta asuntolainasta.

puh. 010 2539 301 • www.op.fi/pohjola

 POHJOLAN
OSUUSPANKKI